N. P. GRAVENGAARD

EN JULEGAVE
FRA AMERIKA

EN JULEGAVE FRA AMERIKA

OPBYGGELIGE BETRAGTNINGER

AF

N. P. GRAVENGAARD

I HOVEDKOMMISSION:
FOR AMERIKA: DANSK BOGHANDEL, CEDAR FALLS, IA.
FOR DANMARK: LEHMANN & STAGE, KØBENHAVN.

DANNEVIRKE'S TKYKKERI, CEDAR FALLS, IA., 1901.

Til min Moder

derhjemme

Forord.

En Julegave fra Amerika! — Ja, netop saaledes maa den hedde, og til min Moder maa den sendes.

Hvis min Moder havde været levende, og jeg havde sendt hende en Julegave, saa vilde hun have modtaget den med Kærlighed. Hun vilde have vendt og drejet den og sét paa den fra alle Sider. Med Glæde vilde hun have betragtet dens gode Sider, og med moderlig Ømhed vilde hun have dømt om dens Mangler. Selv om Børnene derhjemme havde bragt hende bedre Julegaver, — min vilde have faaet en god Plads i hendes Hjærte, fordi den kom fra Sønnen i det fremmede Land.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Du kære danske Kirke derhjemme! Du er ogsaa min Moder. Jo længere, jeg lever i det fremmede, des kærere bliver du mig. Til dig sender jeg min Julegave med Bøn om, at du vil modtage den med Kærlighed, se med Glæde paa dens gode Sider og med moderlig Ømhed bære over med dens Mangler.

Jeg ved det vel, at du har Sønner derhjemme,

der kan lege ganske anderledes lysteligt for dig med Pen og Blæk, end jeg formaar. Deres Gaver er værdifuldere end min; men — lad ogsaa min faa en Plads paa dit Julebord, fordi den kommer saa langt, langt borte fra og dog fra *en af dine egne!*

Juletanker.

I. Juleenglens: husker du!

Jeg sad i mit Studereværelse. Mørket var ved at falde paa, og det var Juleaften.

Da var det, som en mild og venlig Stemme hviskede i mit Øre: husker du Juleaften derhjemme?

Om jeg gør! — Jo, jeg husker den, som var den i Gaar. Jeg husker saa tydeligt, hvordan vi den Aften alle sammen højtidsklædte samledes om det lange Bord. Der sad Fader for Bordenden og læste op af den gamle Salmebog, medens vi alle hørte til med foldede Hænder.

Ved den anden Ende af Bordet sad Bedstemoder og jeg nærmest ved hende, for jeg var Bedstemoders Dreng. De gamle Messingbriller hang helt nede paa Næsetippen, saa jeg kunde ikke skønne, om hun saa igennem dem eller oven over dem.

Naar Fader var færdig med at læse, saa tog Bedstemoder til Orde, og nu var der baade den og den Julesalme, som vi skulde synge; dem havde hun været vant til at synge Juleaften i mangfoldige Aar, og hun

kunde godt synge for. — Stemmen! ja, den var gammel, for hun var over de 80; men hvis du siger, at den ikke var køn, saa har du ingen Forstand paa Bedstemoders Stemme.

....Moder....om jeg husker hende! Jo, hende glemmer jeg aldrig. Mild og stille sad hun der ved Siden af Bordet med den mindste, lidt bleg og med indfaldne Kinder. Hendes Moderøje vandrede fra den ene til den anden, hvilede lidt paa hver især af os med inderlig Kærlighed. Det var et underligt Blik fra disse dybe Øjne med de mørke Rande omkring — fuld af Kærlighed og Vemod!

Saa kom der en Jul, da hendes Plads stod tom, — jo, jeg husker det saa tydeligt. Det var lige til Jul, at hun lukkede sine Øjne, og hendes sidste Ord til os var: *Følg Jesus!*

Jo, jeg husker det altsammen.... men.... aa, vent lidt....ja, det var....aa, det var blot....hvis du i Aften titter ind til de kære derhjemme, saa sig dem, at jeg husker det altsammen. Og sig dem saa, at vi ogsaa herovre i det fjærne Vesten — trods al Amerikas Jagen efter Penge og de reformerte Kirkers Ringeagt for Højtiderne — sig dem, at vi ogsaa herovre har Jul baade i Hjem og i Kirke!

— — — — — — — — — — — — — — — —

Saa fik jeg min Julehilsen sendt paa Englevinge!

II. Rum for Jesus.

(Luk. 2, 7.)

„Der var ikke Rum i Herberget."

Nej, det var der heller ikke i de gyldne Kongesale i Jerusalem eller i Ypperstepræstens Palads. Derfor kom Englene — disse himmelske Sendebud — heller ikke til Herberget eller til Jerusalem. Det er ikke med dem som med de forenede Magters Hære i Kina eller Englands i Sydafrika; de trænger sig ikke ind paa fremmed Grund med Sværd i Haand. De er Fredens Sendebud og titter kun ind til dem, der har Rum for Jesus.

Her staar i forreste Række Hyrderne paa Marken ved Betlehem. I deres Hjærter var der *Rum* for Jesus; til dem var der *aaben Vej* for Tonen fra Himlen.

De havde siddet der ude og sét paa, hvordan gamle og unge strømmede til Davids By for at lade sig indskrive paa Skattelisten. Tungt har det været for dem at tænke paa, hvordan Gudsfolket var kommet under fremmed Aag — var ikke alt Haab ude nu? Var ikke Israels Kaar saa fortvivlede og Folket selv saa forhutlet, at det var umuligt for Gud at opfylde Forjættelserne fra de gamle Dage? De bøjede Hovedet med et tungt Suk.

Men Sukket steg opad!

Saa sad de i Nattens Stilhed, bøjede under Tidens Pinagtigheder som fordum Israel ved Babylons Floder: ingen turde Harpen stemme! Nej, hvem kunde under *saadanne Kaar* stemme Harpen til en Glædessang? Der skulde næsten Galgenhumør til.

Men Sukket var naaet op til det høje, og Engelen stod for dem og sagde: det kan jeg! Jeg tør stemme Harpen til en Glædessang. Jeg kommer fra de høje Himmelsale med godt Budskab: „Frygt ikke; ti se, jeg forkynder eder en stor Glæde, som skal vederfares alt Folket. Ti eder er i Dag en Frelser født, som er den Herre Kristus i Davids Stad“....

Saa lød den første glade Julesang paa rene Englelæber ud over Jorden! Det var *Tonen* fra Himlen, som aldrig skal forstumme.

Det skal *tone* ud til alle dem, der sidder i Kvide og sukker under trange Kaar — til dem, der synes, at deres Liv er bleven saa forhutlet, saa det aldrig kan blive godt mere — til dem, der siger: nej, under vore Kaar er det da umuligt at synge glade Sange. Til alle dem skal det siges: *det er slet ikke umuligt!* Det kommer ikke saa meget an paa, hvordan dine Kaar *er*, tunge eller lette, mørke eller lyse, eller hvor forhutlet dit Liv *har* været. Det kommer an paa, om du har Rum for Jesus.

Du siger: ak ja, om han bare vilde .... men....

Kom i Hu, kære, han har før taget til Takke med en *Stald* og et *Kors*. Paa dette sidste sagde han til en stakkels Røver: „I Dag skal du være med mig i Paradis“. Og ved en anden Lejlighed sagde han til en Kvinde, greben i Hor: „Jeg fordømmer dig heller ikke; gaa bort og synd ikke mere“.

Frygt ikke!

Det var den første Tone i Tonen fra Himlen, og den gælder ogsaa *dig*. Ja, ogsaa dig vil han bo hos under dine trange Kaar, naar du vil give ham Rum i

dit Hjærte. Ogsaa dig vil han frelse hjem til sit himmelske Rige. — Men sig mig saa: er der ikke ogsaa under dine Kaar Grund til at synge en Julesang med Glæde?

Det var ikke Galgenhumør, der bragte Englene til at synge med Glæde hin Julenat. *De havde set det, der var beredt Menneskene ved Gud Faders Kærlighed.* Derfor kunde de synge glade Sange.

Saa prøv du da at se ud over alt det *fortvivlede* hernede. Løft Blikket opad mod de lyse Himle, mod det, som der er beredt dig ved Gud Faders Kærlighed. Skér det saa alligevel, at du en Gang imellem bøjer dit Hoved lidt tungt *nedad*, lad dog Sukket faa Lov til at gaa *opad*, saa kan det hænde, at du faar Besøg af Engle.

Højt skal det derfor lyde fra Jesu Kristi Menighed — fra Staden paa Bjærget ud over Jorderige — til alle dem, der har Rum for Jesus: *Frygt ikke! Det er aldrig saa mørkt i dit Liv, saa der ikke er Plads for glade Julesange!*

III. Kildevæld til lutter Glæde.

„Venner! sagde Guds Engel blidt:
Hvorfor er nu I bange?
Kildevæld kun er Budskab mit
Til lutter Frydesange;
Ti han, som Jorden gør sjæleglad,
Er født til Verden i Davids Stad.“

Kildevæld til lutter Glæde!

Det lyder jo lidt underligt, at *et Barn paa Jomfruskød* skulde være Kildevæld til lutter Glæde. I Almindelighed er det jo saadan, at det er Kildevæld til Sorg og Graad, naar en Jomfru sidder med Barn paa Skød, baade for hende selv og for dem, der staar hende nær. Men her staar vi overfor en Jomfru, der selv har baaret Glædens Lovsang paa Læben ved Tanken om, at hun var bleven funden værdig til en saadan Naade.

Et Kildevæld til Glæde var det for Marie og den gamle Elisabeth lige fra først af, og nu forkynder Juleenglen, at det er for „alt Folket".

Men én og anden vil sige til os: ja vi ved nok, at der var Glæde hos *Hyrderne* og i *Stalden* i Betlehem, og vi hører jo ogsaa nok, at I taler om Juleglæde o. s. v., o. s. v.; men naar I siger, at denne Historie om Barnet i Krybben er Kildevæld til lutter Glæde, saa siger I lige godt for meget, og den Slags Overdrivelser skader eders egen Sag. Det er ikke fornuftigt at stemme Tonen saa højt. Se det lovsungne Jesusbarn som dødsdømt Forbryder hænge paa Korsets Træ og hans Moder Maria staaende ved Korsets Fod og sig os saa: er det ikke gaaet med dette Barn som med saa mange andre, at Glæden er bleven til Sorg? Maatte ikke det Moderhjærte briste af Sorg, der skulde se sin Søn som dødsdømt Forbryder? Lad være, at der ingen Skyld blev funden hos ham, saa maa I dog indrømme, at i denne Stilling var han Kildevæld til Sorg og Graad.

Vi svarer: vi ved det vel, at hans Moder og hans

Disciple sørgede og græd. Det kunde ikke være anderledes i denne Stund. Men *Kildevældet* til denne Sorg og Graad var ikke hos den korsfæstede. Han er ogsaa i denne Stund Kildevæld til Glæde. Da naglede han vort Skyldbrev til Korset. Da løskøbte han os fra Syndens og Dødens og Djævelens Magt. Det var for vor Skyld, at han lod sig nagle til Korset. Herligt blev det her aabenbaret, at det lovsungne Barn paa Jomfruskød som moden Mand var vor fuldtro Ven i Liv og Død. Derfor er han ogsaa i denne den mørkeste Stund i sit Jordeliv et Kildevæld til Glæde; og skal vi græde, naar vi samler os i Herrens Menighed om Julebarnet som den korsfæstede, da skal det være af Hjærtensglæde.

Julebarnet er den eneste af kvindebaarne, om hvem dette kan siges, at han har været et Kildevæld til lutter Glæde. Og han har været det gennem hele Slægtens Levnedsløb lige fra den Stund, da han i Edens Have bebudedes som Slangeknuseren. Men han er ogsaa den eneste,

„som Jorden gør sjæleglad“.

IV. At synge med.

„Engle synge med“.

Ja, de har nu saa let ved at synge med, naar vi slaar Tonen an, for det gaar dem aldrig for højt. An-

derledes bliver det, naar vi skal synge med, hvor de synger for. Det falder somme Tider lidt svært for os Støvets Børn, og dog maa vi lære det.

De sang Julenat: „Ære være Gud i det højeste og Fred paa Jorden og i Mennesker en Velbehagelighed“.

Det første Led kan du saa let synge med; ti „al Æren er Guds over højeste Sky for den glade Jul“. Det er nu saa lige til.

Men naar Englene saa synger: „Fred paa Jord og i Mennesker en Velbehagelighed“, saa kan du ikke synge med. Tonen er dig for høj. Ser du paa dit eget Liv, saa synes det meget mere at være præget af Strid med Møje og Besvær end af Fred. Og det for de himmelske Hærskarer velbehagelige i dig — ja, Gud bedre det! Det er der ikke meget af.

Lader du saa Blikket glide ud over dit eget Livs snævre Grænser og ser paa Herrens Kirke, hvor Freden burde være mest rodfæstet, saa — ja, hvad saa? „Øjet møder nok bare Strid“. Og Folkeslagene *taler* om Fred og *skælver* under Kanonernes Torden. De *bløder* og *jamrer* sig paa Slagmarken af Saar og hjemme under Trykket af de militære Udgifter.

Nej, du kan ikke synge med!

Men hvordan kunde Englene synge saaledes hin Julenat? Var der ikke Krig og Ufred i hine Dage? Var ikke Verden fuld af fredløse Sjæle? Jo, ganske vist! Og det saa Englene godt; men *de saa noget mere.*

Midt i al Verdens Fredløshed laa et lille Barn i Moderskød. I hans Barneøje spelede sig Himlens

hellige Fred. Der var altsaa én Menneskesjæl i Slægtens Millioner, hvor der var fuldkommen Fred paa Jord. — Mod denne ene saa Englene.

Naar du da spejder efter Fred paa Jord, saa ret dit Blik, — ikke ud mod Verden, mod de stridende Masser, men mod Jesus, — ikke som han hvilte hin Nat i Moderskød i Betlehems Stald; ti der er han ikke mere; men som han er i sin Menighed i sit Ord og i sine Indstiftelser. Hans Menighed paa Jord er det Moderskød, hvori du kan finde ham, og hvor du midt i en Verden fuld af Ufred og Strid vil finde Fred og Hvile for din egen Sjæl.

Englene gjorde slet ikke Forsøg paa at trænge ind i Verdens Ufred eller udrede dens mangfoldige Stridigheder. Og det skal du heller ikke gøre. De gjorde derimod Forsøg paa at skue ind i Frelserens Blik, og der saa de Fred, — en himmelsk Fred, som de ikke havde skuet paa Jorden siden hin Aftenstund, da Adam og Eva maatte forlade Edens Have, og én af deres egne blev sat for Paradisets Porte med Flammesværd i Haand. Da blev det Nat paa Jord; men Julenat begyndte det at *dages* igen. Da saa de atter et Menneske med Himlens Fred i Sjælens Dyb, og i dette fandt de Velbehag.

Freden og *Velbehaget* var altsaa i den *ene* og med denne ene født ind i Slægtens Millioner. Denne ene havde Englene sét, og derfor kunde de synge, som de sang.

Du siger maaske: ja, det kan jeg nu nok forstaa, at Gud Fader og de hellige Engle kunde finde Velbehag i ham. Men for at jeg skulde kunne synge med,

saa maatte jeg være forvisset om, at Faderen ogsaa kunke finde Velbehag i mig. Der er det, jeg trænger til at blive forvisset om. Men her staar jeg og maa sige til mig selv: mit Livs bedste Handlinger, min Sjæls reneste Tanker er formørket af Synden, og hvad saa?

Ja, det er sandt!

Men sig mig saa: har du ikke til Tider mærket Jesu Nærværelse? Var han ikke din Sjæls Tilflugt i Mørket? Var han ikke som en lysende Stjærne i dit Liv? Var han ikke din? undfangen i dig i Daabens hellige Stund, født til Verden i din Sjæl med Smærte — maaske i natlig Mørke? Men saa ser Faderen i det høje paa dig med Velbehag. Han fæster da ikke sit Blik paa Syndens Mørke i dig, — det, ved han, skal blive overvunden af hans Søns Lys, — men paa sin énbaarne, der er som en lysende Stjærne i dit Liv, den eneste, men herlig og klar.

Saa ejer du i ham Himlens Fred og Gud Faders Velbehag, og saa kan du nok *synge med.*

Dine Ord.

(Mat. 12, 37).

,,Af dine Ord skal du kendes retfærdig, og af dine Ord skal du fordømmes''.

Er det ikke en underlig Tale?

Havde Jesus sagt: af dine Gærninger skal du kendes retfærdig, og af dine Gærninger skal du fordømmes, saa vilde jeg straks have sagt: det er der Mening i! Gærninger er noget solidt, noget haandfast, som man kan tage og føle paa, men Ord — de er jo ofte kun Mundsvejr.

Alligevel siger Jesus: ,,Af dine Ord skal du kendes retfærdig, og af dine Ord skal du fordømmes'', og det maa jeg holde mig til.

Overvejer jeg da mine Ord, saaledes som jeg har talt dem i Hjem, i Kirke og Menighed og ude omkring, da kan jeg ikke skjule for mig selv, at der var mange tomme Ord iblandt. Ja, ikke blot det; men der var ogsaa onde Ord; og naar disse skal vejes af ham, der aldrig gjorde Synd, og i hvis Mund der aldrig blev funden Svig, da maa jeg sige til mig selv:

det er nok til at fordømme dig! Og jeg betages af *Frygt* og Angest for mine egne Ord.

Ser jeg hen til mine gode Ord, da gaar det mig ikke stort bedre. Og dog er det ikke saaledes, at jeg tvivler om, at jeg har talt gode Ord, der virkelig har gjort Gavn. Jeg er forvisset om, at jeg saa ofte ved Sygesenge, i Hjemmet og i Menigheden har talt Ord, som gærne blev hørt, fordi de var gode — Ord, som virkelig bragte Vederkvægelse og Trøst til syge og saarede Sjæle — Ord, der var mere end en lydende Malm og en klingende Bjælde — Ord, der var aandsbaarne og hjærtevarme — Ord, som jeg selv var inderlig glad ved, og som jeg ret af Hjærtet kunde sige Gud Tak for, at jeg fik Naade til at udtale.

Men alligevel — trods alt det bæres det mig for, at naar disse mine gode Ord skal vejes af ham, der al Tid talte det rene, det kraftige, det indholdsrige, det fuldkomne Ord, saa vil de blive funden for lette. Med andre Ord: jeg *tvivler* om, at disse mine gode Ord var fuldkomne nok til, at han, den fuldkomne, kan kende mig retfærdig af disse mine Ord. Tværtimod! Jeg maa sige til mig selv: du er vejet og funden for let!

Jeg finder da mig selv staaende mellem *Frygt* og *Tvivl* — Frygt for mine onde Ord og Tvivl om mine gode Ords fuldkomne Godhed.

Hvad skal jeg da gøre? Skal jeg sky vige tilbage for Herrens Tale: ,,Af dine Ord skal du kendes retfærdig, og af dine Ord skal du fordømmes". — Skal jeg søge at glemme dem, bilde mig ind, at de ikke er talt til mig, ikke gælder mig, eller søge at

komme uden om dem, som man angest gaar uden om en Kirkegaard ved Aftentide?

Nej, nej, jeg kan det ikke!

Jeg maa have Klarhed over denne underlige Tale. Jeg maa igennem den. At staa mellem Frygt og Tvivl, vigende sky til Side for min Herres Tale, — det er ikke til at udholde! Hvor skal jeg da ty hen? Hvorfra skal jeg søge Løsningen, der forliger mig med Herrens Ord og bringer Fred i min Sjæl?

Jeg vil ty til min Daabes Pagt, som saa mange før mig har gjort i Nød og Vaande. Jeg lader den gaa over mine Læber, og Ordet lyder: „Jeg *forsager* Djævelen og alle hans Gærninger og alt hans Væsen“. Men at forsage vil jo sige, at jeg bryder med, skiller mig ud fra, er Modstander af den onde og alt det onde — ogsaa af mine egne onde Ord. Men kan han, den retfærdige Dommer, vel fordømme mig for, hvad jeg bryder med, hvad jeg skiller mig ud fra, hvad jeg selv personlig er Modstander af?

Nej, det er umuligt! Det kan ikke ske!

Det letter saa forunderligt. Frygten for mine onde Ord maa vige; og lettet for denne Frygt gaar jeg videre.

„Jeg tror paa Gud Fader almægtige o. s. v.“ Hvad er det egentlig, jeg siger? Jeg siger: *jeg tror!* Maaske svagt nok desværre, men alligevel — Hjærtet favner i al Skrøbelighed Troens Ord, og for dette Ord maa Tvivlen vige.

Jeg spørger mig selv halvt med Undren: er det muligt? Ja, er det muligt, at jeg, der fandt mig selv

staaende mellem Frygt og Tvivl, ved det Troens Ord besejrer dem begge:

„Verden siger, det er Tant.
Hjærtet føler, det er sandt.“

Det Troens Ord gik altsaa over mine Læber — ikke som en lydende Malm eller en klingende Bjælde, men som en *Hjærtesandhed.* Det var ikke et Mundsvejr; ej heller var det mangelfuldt, og dog var det mit eget Ord. Det blev skænket mig i mit Livs aarle Morgenstund som en Herrens Gave til mig i min Daab. Nu trænger det sig frem til Trods for alle de onde, tomme og mangelfulde Ord, jeg har talt, trænger sig frem til Herren selv som et Udtryk for mit inderste Hjærteliv, og Herrens Svar paa dette Ord er: af dine Ord skal du kendes retfærdig!

Saa vandt jeg da frem gennem Herrens Ord til Fred i min Sjæl, og Hjærtet jubler sit: Gud ske Lov!

Bag Skjoldet.

(Efes. 6, 16.)

Pavlus sidder fangen i Rom og skriver til Menigheden i Efesus. Han ser Kristenlivet som en stor Kamp — ikke blot mod Kød og Blod, det vil sige: mod det fordærvede i Menneskelivet og de onde Lyster i Mennesket. Nej, bag ved Kød og Blod staar Fyrstendømmer og Magter, en hel Aandehær, opøvet i Djævelens List og Snedighed, udfoldende en stor Magt i Verden gennem onde Mennesker.

Mod disse vældige Magter maa vi kæmpe, over dem skal vi sejre. Men det lykkes ikke ved vor egen Kraft. Vi maa være „omgjordet med Guds Vælde“, iført „Guds fulde Rustning“. Det er ikke en Rustning, vi skal smede af Malmen i os selv, — Ære være Mandsmod, Kløgt og Vid; men i den store Aandekamp maa vi omgjordes med noget bedre. Rustet med *vort eget* vanker der Saar, men ingen Sejr. Guds Rustning giver Sejr, men frier fra Saar, om vi ellers forstaar at bruge den ret.

Men da Pavlus saa beskriver Guds fulde Rust-

ning, fremhæver han stærkt en enkelt Del af denne, idet han siger: „Griber frem for alt Troens Skjold, hvormed I kunne slukke alle den Ondes gloende Pile". Det gælder da om at bruge Skjoldet ret, mere end om at bruge Sværdet. Herrens Menighed har hidtil særlig lagt Vægt paa at bruge Sværdet, og derfor er Kampens Udbytte saa ofte bleven en Mangfoldighed af saarede Sjæle; ti Sværdet saarer; men Skjoldet dækker.

Der fortælles om vore hedenske Forfædre, at de forstod baade *at kæmpe* og *at hvile* bag Skjoldet. De forstod at opfange de fjendtlige Pile i Skjoldet, medens de kæmpede; og havde de kæmpet sig trætte eller opbrugt alle deres Pile, medens Fjenden endnu havde et Forraad af dødbringende Pile at sende imod dem, saa forstod de den Kunst at tage sig en Hvil bag Skjoldet midt i Pileregnen. Dækket af Skjoldet samlede de Kræfter til at genoptage Kampen med Økse og Spyd, medens Fjenden udtømte sit Forraad af Pile til ingen Nytte.

Inderlig vilde jeg ønske, at vi ejede noget mere af denne vore Forfædres Dygtighed til at bruge Skjoldet — *til aandelig talt at kæmpe og hvile bag Troens Skjold.* Det vilde gøre det muligt for os paa Kampens Omraade at slaa et Slag, der kunde høres vidt om Lande, som i fordums Dage vore Fædres Sang og Mejselslag. Vi skulde da ikke bruge vor Kampdygtighed til at gøre Rov paa fremmede Kyster, men til at gaa foran i Kampen mod Ondskabens aandelige Magter — gaa foran i den Kamp, der i Slutningstiden skal føres fra Hav til Jorderigs Ender, og hvor tusin-

der af Sjæle kommer til at bløde, fordi de ikke har lært at bruge Troens Skjold.

Vi skal staa mod Djævelens List!

Om jeg ikke tager fejl af alle Solemærker, saa vil Angrebene paa Herrens Menighed i dette Aarhundrede endnu mere end tidligere blive præget af djævelsk List og Snedighed. *Pilene* vil blive tilspidsede med al Videnskabens Kløgt, rettet mod os med Snille, glødende af et djævelsk Had til alt, hvad der er af himmelsk Art og stiler mod det himmelske Fædreland. Slibrige Vittigheder, bidende Spot og snedigt udtænkte Spørgsmaal vil danne en Sky af Pile, der for mange vil formørke Solen. De sendes mod os gennem Literaturen og Videnskaben med et voldsomt Overmod, et glødende Had. Og vi — vi har ikke alle det uovervindelige Mod, saa vi kan sige med Helten fra Termopylæ: „Desto bedre, saa strider vi i Skyggen!"

Hvordan skal vi optage Kampen i det tyvende Aarhundrede?

En og anden vil maaske sige: vi skal slibe Pile, tilspidse dem godt, udsende dem med Kløgt og Vid. Vi skal bruge vor Forstand, møde Modstanderne paa Tankens og Viddets Slagmark, vise dem det uholdbare i Fritænkeriets Hjærnespind, det fordærvelige i det gudløse Liv. Vi har jo da Mænd i Herrens Menighed, der i Kløgt og Vid ikke staar tilbage for vore Modstandere, — ja Gud ske Lov!

Men det bæres mig alligevel for, at mangen djærv Vaabendrager vil falde ved den Kampmaade, og mange enfoldige Kristne vil fly som fordum Filistrene,

da de saa, at deres Kæmpe var falden. Ære være al Kamp til Guds Riges Forsvar og Fremme ad Tankens, ad Kløgtens, ad Viddets Vej. Men ad den Vej naar vi ikke stort videre i de kommende Dage end til en ydmygende Erkendelse af, at:

„Vor egen Magt den er kun svag,
Let kan os Fjenden fælde.“

Løsenet maa mere og mere blive det apostoliske: „Griber fremfor alt Troens Skjold, hvormed I kunne slukke alle den Ondes gloende Pile“. Lær at kæmpe, dækket af Skjoldet. Det vil sige: al din Kamp maa være en Kamp ud fra Troens Ord, dine Bevisgrunde maa bunde i dette i Stedet for i menneskelig Kløgt og i Fortolkningens Kunstgreb, da er du uovervindelig. Og sker det da, at du bliver træt i Kampen mod Djævelens List, eller at dine Pile slipper op, medens Fjenden endnu har Overflod, da gør blot som vore Fædre: tag en Hvil bag Skjoldet! Dæk dig fuldstændig bag Troens Ord, og ingen fjendtlig Pil vil kunne naa dig, end sige saare dig dødelig. Tværtimod! du hviler og samler Kræfter, medens Fjenden udtømmer sin Kraft til ingen Nytte, — „alle den Ondes gloende Pile slukkes“.

Denne Kampmaade egner sig særlig for Folket, og det er *Folkets Tid*, ogsaa i Herrens Menighed. Fremtiden kræver ikke en stor Høvding med mange Nuller efter sig, men en Hær, der er opøvet i at bruge Troens Skjold.

Da Møller-Andersen — Manden med den stille Færd og det varme, trofaste Hjærtelag, som vi her-

ovre aldrig vil glemme — da han i Sommeren 1888 tog sine regelmæssige Sejlture til Sverrig for sit Helbreds Skyld, hændte det sig en Dag paa Skibet, at nogle Spottere fik Lyst til at have lidt Løjer med ham. De mente formodentlig, at ham kunde de let overvinde. De gav sig da i Tale med ham; men snart blev deres Tale til spottende, vittige Spørgsmaal, dristige Indhug paa Kristendommen. Men da svarede Møller-Andersen: ja, det ved jeg nu ikke, hvordan det hænger sammen; det kan jeg ikke svare paa; men vil I vide, hvad jeg tror paa til Salighed, saa vil jeg bekende min kristne Tro for eder!

Spotterne tav!

Hvad havde Møller-Andersen da gjort, at de saadan bragtes til Tavshed? Havde han sagt en slaaende Vittighed, som de ikke kunde besvare, eller en kløgtig udtænkt Sandhed, som de ikke kunde staa for? Nej, han tog sig en Hvil bag Skjoldet, og Spotterne følte det godt: *han var dækket!*

Du jævne, kristne Mand og Kvinde, — naar du møder Spotterne, da skal du ikke staa og plage dig selv med at udfinde kløgtige Tanker til Forsvar for Kristendommen, som om det var den Vej, ad hvilken du skulde sejre. Det vilde i saa Fald blive en Kamp om, paa hvilken Side der var det meste Vid, den skarpeste Kløgt. Den store Verdenskamp er *Troens Kamp* og maa paa ingen Maade forvandles til et Virvar af personlige Drillerier og listige Krigspuds. Grib fremfor alt til Troens Skjold i Stedet for til din egen Kløgt og Vid. Sig det jævnt og enfoldigt du Moder i Hjemmet, du Mand i Huset, du unge Mand og

Kvinde mellem dine Kammerater, naar du møder Djævelens List i Form af snedige Spørgsmaal, anlagte paa at bringe dig ind i Selvmodsigelse, fange dig i Ord som fordum Farisæernes og Herodianernes: er det tilladt at give Kejseren Skat? Man hører saa tidt: I siger, at Gud elsker Mennesker, hvordan kan han da lade nogen pines i al Evighed? Eller I siger, at I har en god Fader i Himmelen, som kan alt; hvordan kan det da være, at han lader sine Børn lide Nød paa Jorden? o. s. v. — sig det da jævnt og enfoldigt: ja, det kan jeg nu ikke svare paa, for jeg kan ikke gennemskue alle disse Ting; men vil I vide, hvad jeg tror paa til Salighed, saa vil jeg bekende min Tro for eder! Det er at tage en Hvil bag Skjoldet, og du vil føle, hvor livsaligt det er i Modsætning til Kampen med Kløgt og Vid — med Frygt for at blive saaret og overvunden, gøre Kristendommen Skam og Skade ved et mislykket Forsvar.

Bag Troens Skjold er der Sejr baade i Kamp og i Hvil.

Pavlus var ikke bange for at kæmpe. Det skal vi heller ikke være. Men den Kamp, der skal give Sejr uden Saar, uden en sviende Følelse, der gør Skaar i Sejrens Glæde, maa føres fra en *dækket Stilling.* Og den nødvendige Behændighed til i særlige Øjeblikke at kunne dække sig bag Troens Skjold vindes ved *daglig Øvelse.* Øv dig derfor i hver Morgen at dække dig bag Troens Ord, før du gaar til dit Arbejde, din Kamp; og om Aftenen, naar du lægger dig til Hvile, saa at du baade i Kamp og i Hvil kan være dækket af Troens Skjold, saa vil du sejre over

Djævelens List, og hans gloende Pile vil ikke saare dig.

Saaledes ser jeg det som Hovedsagen for Herrens Menighed i det tyvende Aarhundrede, at den lærer at bruge Skjoldet ret baade i Kamp og i Hvil. Menighedens *Kamp* vil da give mere af Sejr og mindre af Saar end i det forløbne Aarhundrede, og dens *Hvil* vil faa mere af velgørende og styrkende Tryghed og mindre af nervøs, kraftfortærende Uro over sig.

Mon Tiden ikke ogsaa er kommen, da Menigheden, tvungen af indre Forvirring og af ydre Fjender vil laane villigt Øre til den apostoliske Formaning: „Griber fremfor alt Troens Skjold, hvormed I kunne slukke alle den ondes gloende Pile“.

Mon ikke „den danske Kirke“ — for liden til at regnes blandt de store Samfund — her er beskikket til at gaa foran?

Rens din Kampmaade, du lille danske Kirke! fra alt personligt Drilleri, fra alle snedige Krigspuds, fra alt det, der saarer og besudler. Opløft saa Hænderne til Bøn og gaa din Gang, dækket af Troens Skjold, da gaar du fremad til Sejr.

Begivenhedernes Gang.

(Luk. 24, 29.)

„Bliv hos os; ti det er mod Aften, og Dagen hælder".

Saaledes sagde de to Disciple til Jesus Paaskedags Eftermiddag, da de stod ved Emaus. Begivenhedernes Gang Langfredag havde grebet dem saa stærkt, — skulde virkelig Ondskabens Magter sejre ogsaa over ham, som de havde haabet skulde forløse Israel! Det var saa tungt at tænke paa. Og hvad skulde der saa blive af dem selv; ti ogsaa i dem havde det onde Magt, og selv formaaede de ikke at sejre over det.

Med saadanne Tanker gik de to Disciple mod Emaus. Det var, som Hjærterne skulde sønderknuses under Begivenhedernes Gang; men da kom Jesus og talte til dem om, at Begivenhedernes Gang var ikke en Række af tunge, sørgelige *Tilfældigheder*. Det burde Kristus at lide dette og derefter at indgaa til Herlighed. Det lettede saa forunderligt.

Var ogsaa dette *planlagt* af Israels Gud!

De formaaede ikke ret at fatte det. De vidste heller ikke, hvem det var, der talte til dem; men da de stod ved Emaus, og han lod, som han vilde gaa videre, saa bad de: „Bliv hos os; ti det er mod Aften, og Dagen hælder". Det var saa vederkvægende at lytte til hans Ord. Der var Lægedom deri for de sønderknuste Hjærter, — aa hvis han dog vilde blive hos dem!

Saa gik han ind med dem, og da han brød Brødet, oplodes deres Øjne, og de saa, at det var Jesus selv, — ham, som de troede, var gaaet til Grunde under Begivenhedernes Gang Langfredag.

Saa blev de glade!

Det er om denne Begivenhed, vi synger:

„Bliv hos os Mester, Dagen helder,
Saa bad i Emaus de to.
O, Trøst, som Skriften mig fortæller,
Du blev og gav dem Hjærtero.
Hør ogsaa os, du Naadens Søn,
Vi beder just den samme Bøn."

Ja Herre, bliv du hos os; thi det er mod Aften, og Dagen helder.

Her vil vi først tænke paa vor egen *Livsdag*. Ingen af os ved, hvor nær vor Livsaften er. Vi kan godt være paa Heldningen, baade du og jeg, selv om Haaret ikke har Sølverstænk endnu. Og vil vi med denne Mulighed for Øje se tilbage paa Begivenhedernes Gang i vort eget Liv, saa er der meget, som vi kunde ønske anderledes. Hvor ofte har Ondskabens Magter ikke været sejrrige vi ort Liv, som de var det

Langfredag. Det stemmer Hjærtet til Vemod. Og der forude den mørke Magt Døden, — denne vanskelige Død, som én af vor Tids moderne Forfattere har kaldt den. Aa, hvor meget kunde vi ikke ønske tænkt og levet anderledes!

Men naar vi saadan ser ud over Begivenhedernes Gang i vort eget Liv, da sukker vi: ,,Hør ogsaa os, du Naadens Søn''. Ti det eneste, der kan hjælpe os over Vaanden, er, at Jesus Kristus bliver hos os, netop som *Naadens Søn* fra Himmerige med Naade nok til at dække al vor Brøst og Brøde, med Lægedom for alle de Saar, som Begivenhedernes Gang har efterladt sig i Sjælens Dyb. Livsaligt er det da at vide, at hvad vi sukker efter, det er hans Hjærtens Lyst. Vi beder ikke forgæves.

Men det var ikke blot, hvad vi havde tænkt og gjort. Der var saa meget i Begivenhedernes Gang, som var tungt og uforstaaeligt. Var det en ond Magt, der udenfra tilfældig greb ind i vort Liv, en Række pinlige Tildragelser uden Maal og Med? Da trænger vi til at lytte til Jesu Ord: det bør eder at lide dette og derefter at indgaa til Herlighed. De tungeste Begivenheder i vort Jordeliv er som mørke Gennemgange, der fører os frem til Herlighed. Ogsaa de skal tjene os til Frelse. Det letter, naar det bliver ret levende for os. Vi føler som Disciplene ved Herrens Tale: der er Trøst og Lægedom deri. Da kan vi være glade, selv naar det lakker mod Aften. Vi gruer ikke for at være paa *Heldningen;* ti det er at nærme sig Herligheden, og Døden bliver den sidste mørke Gennemgang dertil.

Men vil vi skue videre ud, saa bæres det mig for, at det lakker mod Aften for *denne Verden.* Verdensløbets lange Dag er paa Heldningen, og af Herrens Ord ved vi, at Begivenhedernes Gang i de sidste Tider ikke skal blive lystelig for de Kristne. Ondskabens Magter skal da rejse sig mod Herren og mod hans Menighed som i Paaskeugen og gøre en sidste Kraftanstrængelse for at vinde Sejr. Da skal det atter for Alvor erfares, at Menigheden har Kamp mod Fyrstendømmer og Magter, mod Verdens Herrer og mod Ondskabens aandelige Hær under Himlen. Buen spændes til denne sidste Kamp, og Verden istemmer allerede Sejrsangen.

Hvad skal vi gøre?

Vi kan lige saa lidt forandre Begivenhedernes Gang som de første Disciple. Vi kan nok forsøge en Kamp som Peter ved Getsemane — maaske ogsaa give én og anden en Flænge; men ved vore Sværdslag har vi intet Haab om Sejr. Vi maa have ham hos os, der hin Skærtorsdag Aften talte til Ondskabens Haandlangere med en saadan Magt, at de faldt til Jorden ved Ordet af hans Mund. Derfor trænger vi til at bede: bliv hos os Mester, ikke blot som Naadens Søn, men som *Kraftens Herre,* — ja netop som Kraftens Herre, saaledes trænger vi til ham, naar vi ser paa Begivenhedernes Gang i Verden.

Han er lige saa lidt nu som den Gang den magtesløse. Men som det burde ham at lide dette og derefter at indgaa til Herlighed, saaledes bør det hans Menighed i de sidste Tider at bære de Lidelser, som Begivenhedernes Gang fører med sig, og derefter op-

tages i Herlighed, — dog skal Kraftens Herre forkorte disse sidste Dage for sin Menighed. (Mt. 24, 22.) Men atter her gælder det, at disse Begivenheder ikke er en Række sørgelige Tilfældigheder, pinlige Tildragelser uden Maal og Med. Nej, ogsaa disse maa bøje sig tjenende ind i Herrens Styrelse og fremhjælpe Menigheden til Herlighed. *Men det formaar kun Kraftens Herre under alle Forhold at bringe Begivenhederne til at samarbejde til vor Herliggørelse.* Kun han formaar at gøre Aftenskumringen til et Morgengry for sin Menighed.

Derfor beder vi: „Bliv hos os; ti det er mod Aften, og Dagen helder“. Ja, bliv du hos os som *Naadens Søn* og som *Kraftens Herre* under Begivenhedernes Gang, og forvis du os alt mere og mere om, at ingen skal rive os af din Haand; og at selv de allermørkeste og tungeste Begivenheder, hvad enten disse gælder den enkelte eller din Menighed i sin Helhed, kun er mørke Gennemgange, der ved din Kraft og Naade skal føre frem til Fred og Glæde, til evig Liv og Salighed. Da kan vi være glade under Begivenhedernes Gang.

Ser Du denne Kvinde!

(Luk. 7, 44.)

Simon er en velvillig Farisæer, hensynsfuld mod Jesus, men kold og fornem.

Kvinden er en Synderinde, en fordums Skøge, som Simon væmmes ved — jo, han ser denne Kvinde. Han kender hende!

Det er, som naar jeg spørger én: Kender du Vesterhavet? Og han saa svarer: Ja, det skulde jeg mene! Jeg har staaet paa Klitterne og sét Bølgerne taarne sig op saa høje som Huse, medens det sprøjtende Skum stod mig i Øjnene. Jo, jeg har sét Vesterhavet. Jeg kender det!

Saa svarer jeg: Undskyld kære! Men er det alt, hvad du har sét, saa kender du alligevel ikke Vesterhavet. Du har ikke *set* det, naar det laa stille med spejlblank Flade i Solskinnet, eller *lagt Mærke* til det, naar det havde disse smaa Krusninger paa Overfladen og dundrede saa hult, — et Vidnesbyrd om stærke Brydninger i Dybet.

Saaledes med Simon. Det, han havde sét og

hørt om denne Kvinde, var som det sprøjtende Skum ført til ham ved onde Tungers Stormvinde, og saa siger han: Jo, jeg skulde mene, at jeg kender hende. Jeg ved, hvordan hun er. Jeg ser hende — en raa, brutal og liderlig Kvinde!

Men Bølgebrydningen i Sjæledybet havde han ikke sét. De dybe stønnende Suk der inde fra havde han ikke hørt. Han vidste ikke, hvor ofte hun havde vaandet sig paa sit Leje; hvor haardt, hun havde været bundet af Lastens snærende Baand, og hvor hun havde slidt i dem for at blive fri.

Og det var ikke det eneste, som Simon ikke saa. Det sprøjtende Skum sad ham i Øjnene, saa han ikke kunde se det gode, der virkelig var at se hos hende i denne Stund, trods hendes af Synden medtagne Ydre. *Der var stride Angerstaarer. Der var Hjærtevarme. Der var Kærlighed til Jesus.*

Ser du denne Kvinde, denne Mand, dette Menneske?

Hvordan ser du paa de Mennesker, du færdes iblandt? Ser du kun det raa ydre? Hører du kun efter det, som føres dig i Møde af onde Tungers Blæst? Eller ser du paa Bølgebrydningen i Hjærtedybet, og hører du efter de dybe Suk, de hule Drøn der inde fra?

Den berømte italienske Billedhugger Michel Angelo stod en Gang foran en stor, grovt tilhuggen Stenblok, som han omhyggelig og med stedse voksende Glæde betragtede fra alle Sider. „Der er ikke noget overordentligt at opdage ved denne Sten“, sagde en Ven, „hvad mærkværdigt ser du deri?“

„hvad jeg ser deri", svarede Michel Angelo, „jeg ser en Engel i denne Sten, og jeg maa befri den".

Vor Herre Jesus saa vel ikke en Engel i denne Kvinde, — det ser han heller ikke i dig og mig, — men under det raa medtagne ydre saa han en Menneskesjæl, skabt i hans himmelske Faders Billede og efter hans Lignelse, og han sagde: Jeg vil befri den!

— — — — — — — — — — — — — — —

Ved at fæste Øjet paa Bølgebrydningen i Sjæledybet og laane Øre til de stønnende Suk der inde fra, kommer du til at se paa Mennesker med stedse voksende Interesse og — Glæde!

Det med Djævelen.

Det med Djævelen — det er et grumme vanskeligt Spørgsmaal for denne Verdens vise og kloge Hoveder.

For nylig erklærede en lærd Professor fra Katedret, at der var ingen Enkeltmand eller Organisation, der kunde faa Bugt med Djævelen; men Tiden — Tiden skulde nok faa Bugt med ham. Og de forsamlede tiljublede ham deres Bifald af Hjærtens Glæde. De tænkte formodentlig ikke i Øjeblikket over, at Tiden vilde faa Bugt med dem, før den fik Bugt med Djævelen. Men det kan undskyldes, for lærde Folk er ofte lidt tankeløse, og det var lærde Folk.

Eller var Tilhørernes Kærlighed saa vidtrækkende, at de frydede sig paa de ufødte Slægters Vegne! Ja, hvem kan vide det, for den Slags Folk har jo da ogsaa Hjærte i Livet.

Det faar nu staa hen!

Men det med Djævelen — om der er en Djævel til, eller om han kun eksisterer i Folks Indbildning, — om han er en virkelig farlig Fjende eller kun et Spø-

gelse fra gamle Dage, — det maa jeg se at faa Rede paa, og det maa du ogsaa.

Det forekommer mig nu heller ikke saa vanskeligt endda, naar man tager enfoldigt paa den Sag, — jeg mener saadan jævnt og ligefremt uden Hundekunster og Selvklogskab. Jeg tager saadan paa den Sag:

Jeg er døbt til at forsage Djævelen og alle hans Gærninger og alt hans Væsen. Det lød til mig i min Daab. Jeg maatte sige ja til dette for at blive indlemmet i Guds Rige. Jesus Kristus kræver af mig, at jeg skal forsage Djævelen, for at jeg kan være hans Discipel. Skulde der da ingen Djævel være til, saa maatte han, der er Sandheden selv og Konge i Sandhedens Rige, allerførst forlange af mig, at jeg skulde sige ja til en Løgn, — han, i hvis Mund, der aldrig blev funden Svig, skulde kræve af mig, at jeg, for at blive Medlem af hans Rige, skulde forsage en Djævel, som ikke var til, — det er ikke blot meningsløst; det er umuligt! Nej, naar min Herre og Frelser forlanger af mig, at jeg skal forsage Djævelen, saa tror jeg, at der er en Djævel til, og at min Velfærd for Tid og Evighed kræver, at jeg holder mig borte fra ham.

Min Herres Ord er mig nok i denne Sag!

Det er Troen derpaa, der frier mig fra de spekulative Vanskeligheder, som saa mange falder for. Jeg har at vælge mellem min Herres Ord og den spekulative Menneskeforstand. For mig frembyder dette Valg aldeles ingen Vanskeligheder. Jeg vælger min Herres Ord, — selv om Haanlatteren fra den anden

Side bliver nok saa højrøstet. Og lad mig sige det endnu en Gang: Min Herres Ord er mig nok.

Naar jeg saa møder den Slags Folk, som siger, at der er ingen Djævel til, — al Tale om Djævelen er en Levning af gammel Overtro, saa siger jeg: I maa have mig undskyldt, at jeg holder mig til min Herres Ord i den Sag. Jeg har slet ingen Lyst til at gaa bort fra hans Ord og over til eders, og jeg har heller *slet ingen Grund* til at gøre det, for han har aldrig skuffet mig, og jeg har endnu aldrig mærket, at hans Ord ikke var til at lide paa.

Og ser jeg saa paa Verdenslivet, som det leves, saa fristes jeg heller ikke til at forlade min Daabs Pagt. Djævelens Gærninger er aabenbare: Mord, Hor, Tyveri, Røveri, Svig, Bedrag, Drukkenskab o. s. v.! Mange vil sige, at det er de onde Menneskers Gærninger; men ser man lidt dybere paa disse onde Mennesker, saa vil man skimte én bag ved, hvis Trælle disse ulykkelige Stakler er.

Naar jeg prøver paa at skue ind i saadanne Staklers Sjælekampe, saa fristes jeg ikke til at tvivle om, at der er en Djævel til. Jeg ser ham ganske vist ikke i legemlig Skikkelse for mine Øjne; men jeg ser hans Gærninger. Det forekommer mig at være, som naar jeg ser en Bygning under Opførelse. Jeg spørger: hvem bygger her? Og der svares saa: det er Hr. Petersen, der opfører denne Bygning; vi er hans Svende! Jeg ser ikke Hr. Petersen selv; men jeg ser, at hans Værk fremmes, og jeg tvivler ikke om, at han er til. Jeg ser hans Svende i Arbejde, nogle under lystig Sang og med Humør, andre treven og nødtvungen,

fordi de nu en Gang er kommen i Afhængighedsforhold til Hr. Petersen. Kunde disse sidste bare blive fri, saa vilde de saa usigelig gærne være det.

Saaledes ser jeg Djævelens Gærninger blive gjort i Menneskelivet, og jeg finder derfor ejheller ved at beskue dette nogen Grund til at tvivle om, at han er til. De onde Mennesker er hans Svende. De arbejder paa at fuldføre hans Værk, — nogle under lystig Sang og med Humør, andre dreven dertil. Hos disse sidste især bliver det klart, at de er Djævelens Trælle. Mit Blik ind i disse Staklers Sjæleliv stadfæster min Herres Ord, at der er en Djævel til, som skal forsages, hvis det skal gaa os vel. Det er fra ham, at Slægten trænger til at frigøres og ikke fra den gamle Tale om ham.

Jeg sagde før, at min Herres Ord var mig nok i den Sag, og det er sandt. Det stemmer ikke med de vises Spekulationer; men det stemmer med selve Livet. Fra de vantro Lærde raabes der: det passer ikke! Men fra Dybet af det virkelige Menneskeliv: *Vi plages ilde af Djævelen!*

Kongelige Værdier.

I Salme 51 faar vi et dybt Indblik i Davids sjælelige Tilstand, som den var efter hans dybe Fald. Det er ikke blot saaledes, at han tilstaar sin Synd for sin Gud. Nej, han synger sin Syndserkendelse ud for hele Folket.

Det kræver Ydmyghed for en Konge saaledes at vedgaa sin Synd for alt Folket. Men naar han gør dette, saa er det ikke for at bekendtgøre sin Synd for alle, saaledes som Forbrydelser nu om Dage bekendtgøres i Aviser, eller som det nu og da kan høres herovre i Kirker. Nej, hvad Israel skal lære at kende, er ikke det, at dets Konge har syndet grovelig for Herren.

Men hvad er det da?

Det er først *den dybe Følelse af Syndens Magt i Menneskelivet*, saa sand, saa dyb, saa inderlig, som Kongen for Gudsfolket følte den efter sit dybe Fald. Synden har gennemtrængt hele Mennesket. Der er ikke noget i Mennesket, ej heller nogen Tid i dets Levnedsløb, da det ikke er undergivet Syndens Magt.

Dens dybe Rod gaar tilbage til hans Undfangelse i Moders Liv, og hvad der kommer frem i de enkelte Fald, er kun Skud af denne Rod. „Se i Misgærning er jeg født, i Synd undfangede min Moder mig".

Vi er mest tilbøjelig til kun at beklage og bekende *de enkelte Synder*, der bliver aabenbare for Mennesker, og dette igen mest, fordi de bliver *aabenbare*, og saaledes var det ogsaa i Israel. Men dette Syn paa Synden er alt for overfladisk, og mod denne Overfladiskhed er det, at David udsynger sin dybe Følelse af Syndens Magt. Kongen er her langt forud for sit Folk; men han vil dele med det. Han synger for, og Folket skal synge efter, — ikke for at faa at vide, at Kongen har syndet grovelig, men for at hjælpes til *hans dybe Følelse af Syndens Gru.* Det er denne, der skal synges ind i Folket.

Dernæst er det *den klare Erkendelse af Skyld overfor Gud.* „Gud....jeg erkender mine Overtrædelser, og min Synd staar al Tid for mig. Mod dig, mod dig alene har jeg syndet og gjort, hvad ondt er i dine Øjne, for at du kan være retfærdig, naar du taler, ren, naar du dømmer".

Folk var den Gang saa vel som nu saa tilbøjelig til at overse den Sandhed, at al Synd er Synd mod Gud og gør os til hans Skyldnere. Man kunde nok forstaa, at man ved at synde mod et Menneske gjorde dette Menneske Uret, og man havde da en vis Erkendelse af Skyld overfor dette Menneske; man maatte gøre Bod, give Bøde. Men hvad Folket skal hjælpes til, det er den klare Erkendelse af, at Synden først og

fremmest gør os til Skyldnere for Gud. Mod dig, mod dig alene har jeg syndet.

Med en Klarhed som aldrig før erkendes denne Sandhed nu af David. Men atter her er Kongen langt forud for sit Folk. Det trænger saare haardt til et kongeligt Ord i denne Retning. Saa synger han for — ikke for at prale med sin Skyld, men for ved Tonernes Hjælp at synge sin klare Erkendelse af Skyld overfor Gud ind i sit Folk, saa at det maatte beredes til sammen med sin Konge at anraabe Gud om Miskundhed.

Endelig synger David ud af *et levende Haab om Tilgivelse og Oprejsning* formedelst Guds Miskundhed. Den dybe Følelse af Synd og den klare Erkendelse af Skyld maatte, hvis de stod alene, slukke den rygende Tande og bryde det knækkede Rør. Synderhjærtet maatte sukke i evig Vaande og Forstanden bringes til Fortvivlelse ved disse Sandheder alene. Man maatte sige med Kain: ,,Min Synd er større, end den kan forlades'', og som han fly bort fra Herren. Men David har sammen med den dybe Følelse af Synd og den klare Erkendelse af Skyld et levende Haab om Tilgivelse og Oprejsning; — som aldrig før staar *Tilgivelsens Værd og Oprejsningens Herlighed* i Straaleglans for hans Sjæls Øje. ,,Rens mig fra Synd med Isop, saa bliver jeg ren; to mig, saa bliver jeg hvidere end Sne, udslet mine Misgærninger''. Og han synger ikke som paa det uvisse. Svaret er allerede givet. ,,Ofre for Gud er en sønderknust Aand, et sønderknust, et sønderbrudt Hjærte vil du, o Gud, ikke foragte''. Gud vil i Miskundhed modtage et saadant

som et dyrebart Offer, tusindfold dyrebarere end de fedeste Brændofre. Af denne dybe Forstaaelse af, hvad der især finder *Velbehag for Gud*, er det da, at det levende Haab om Tilgivelse og Oprejsning udspringer. Ogsaa her er Kongen langt forud for sit Folk; thi dette mente, at de fede Ofre især maatte være velbehagelige for Herren.

Med denne Forstaaelse af Guds Sindelag kan den dybe Følelse af Synd, den klare Erkendelse af Skyld og det levende Haab om Oprejsning føde Lovsang, Tak og Bøn.

David synger altsaa ikke for at bekendtgøre sin Synd paa Vers, men for at hjælpe sit Folk til sin egen *dybe Følelse af Syndens Gru, sin klare Erkendelse af Skyld og sit levende Haab om Tilgivelse og Oprejsning* formedelst Guds Miskundhed. Det er disse kongelige Værdier, — født til Verden gennem megen Smærte, ikke for at hengemmes i Kongens aandelige Skatkammer, men for at berige Gudsfolket, — det er disse kongelige Værdier, der skal synges ind i Israel.

Aartusinder er henrundne siden. Den gamle Konge er forlængst gaaet al Støvets Gang. Guldet og de ædle Stene i hans Krone er ikke mere, ej heller hans herlige Kongeborg; men disse kongelige Værdier staar, trods Tidens fortærende Magt, lige friske, lige herlige, og vi ønsker end den Dag i Dag: gid vi kunde synge dem ind i vort Folk!

— — — — — — — — — — — — — — —

Men hvorfor skulde det synges ind i Folket?

Jo, fordi det, som synges ind i et Folk, *griber dybest* og *lever længst*.

Vi behøver blot at mindes Middelalderens Kæmpeviser for at faa et Bevis herfor. Eller vi kan tænke paa Tyskernes rasende Kamp mod den danske Sang i Sønderjylland. Skal Danskheden udryddes, saa skal den danske Sang bort.

Deri har Tyskerne sét ret.

Men hvis min Hilsen kunde naa eder der nede sønden for Kongeaaen, saa vilde jeg sige: syng de danske Sange ind i de smaa lige fra Vuggen af! Hver Gang en dansk Sang lægges paa Barnets Læber, da lægges der noget af dansk Nationalitet ind i Barnets Hjærte.

Og saa for Resten: godt Mod! I Tro paa Gud og i Kamp for en retfærdig Sag kan der *taales meget, lides længe og dog sejres.* I har haarde Kaar der nede i Kamp for dansk Nationalitet og Kristendom. I maa kæmpe „fuldhaard en Kamp" mod den brutale Uretfærdighed. Vi har blide Kaar herovre i saa Henseende. Vi har frit Lov til at beholde vor Kristendom og vort Modersmaal, og dog — jeg tror, at I har de bedste Kaar. Kampen er vel hos eder som hos os en Kamp med Haab mod Haab.

Gud raader, naar vi fanger Sejr!

At se som Englene.

(Nytaarstanker).

Særkendet for Englenes Maade at se paa bestaar ikke deri, at de ser alt baade ondt og godt her i Verden i et rosenrødt Skær, i en himmelsk Glorie, saa at de egentlig ikke ser det onde som noget ondt, men deri, at de særlig ser paa det gode, søger det med Forkærlighed, lader Øjet dvæle ved det, hvile paa det med Glæde. Derfor kan vi synge:

„Os han ogsaa favne vil,
Englen i det høje;
Os han ogsaa smiler til,
Englen med Guds Himmelglans i Øje.“

Særkendet for det af Naturen fordærvede Menneskes Maade at se paa er det modsatte. Øjet søger med en vis Forkærlighed Fejlene hos andre Mennesker, dvæler ved dem med en vis skadefro Glæde. Det er en medfødt Skade, som gør det vanskeligt for os Mennesker paa Englevis at favne hinanden og smile til hinanden.

Sæt nu, at vi i det nye Aar gjorde et alvorligt Forsøg paa at se paa hinanden, som Englene ser paa os, — søgte det gode hos vore Medmennesker. Med en alvorlig Vilje kan man naa langt, især naar man tager Bønnen til Hjælp.

Lad os saa begynde i Hjemmet!

Det er maaske længe siden, at du, Mand i Huset, har *favnet* din Hustru og rigtig *smilet* til hende. Da hun var din Ungdoms Brud, var det din største Glæde; men i Aarenes Løb har du faaet Øje baade paa den og den Fejl hos hende, og saa — ja saa holdt du op med baade at favne hende og at smile til hende. Det blev ikke saa lyst mere i Hjemmet. Hun blev mere og mere indesluttet. Hendes barnligglade, friske Latter forsvandt fra Hjemmet. Hendes muntre Sang ligesaa. Hun blev lidt sur og tvær. En Kvinde kan ikke trives, hvor der ikke er Smil og Kærlighed i Hjemmet. Du fandt dig i det som en Mand med Anstand, — Livet lærer jo én adskilligt, bl. a. ogsaa, at man maa slaa af paa Idealerne, opgive sin Ungdoms lyse Forventninger.

Hvad om det nu ikke var *Livet*, men *dig*, der var Skyld i Forandringen? Hvad om det laa deri, at du havde forsét dig paa din Hustru. Dit Øje var kommen til at dvæle ved hendes Fejl og Mangler i Stedet for ved hendes gode Sider. Prøv i det nye Aar at se paa hende, som Englene ser paa os. Lad dit Øje med Flid og Forkærlighed søge det gode hos hende, dvæle ved det, vaage over det, give hende al fortjent Anerkendelse for, hvad hun har gjort kønt og hyggeligt i Hjemmet. Prøv det med en alvorlig Vilje og en in-

derlig Bøn, saa vil du atter komme til at favne hende og smile til hende, som da hun var din Ungdoms Brud. Det kunde hænde, at du, inden Aaret var omme, høstede de *hundrede Fold.* Det blev baade lysere og varmere i Hjemmet. Det blev saa rart at være hjemme.

Eller dig, du Hustru og Moder, som begynder at blive bøjet og gammel, skønt du lige er fyldt de 30. Du siger maaske ved dig selv: ja, havde jeg tænkt det den Gang, at han var saadan; men det vidste jeg ikke. — Og Børnene — ja, Gud véd de ligner ham, saa uartige de er. I Stedet for at blive hjemme og hjælpe mig lidt med Børnene om Aftenen, saa stikker han af....

Hys — stille lidt!

Hvordan sagde du det til ham, da du sidste Gang bad ham om at blive hjemme? *Favnede* du ham, og *smilte* du til ham, sigende: kære, bliv hjemme hos os i Aften!

Det hjælper ikke, siger du; men det Ord *hjælper ikke* hører absolut til de Ord, der ikke findes i de Kristnes Ordbog, eller i de Kristnes Liv, heller ikke i dit, hvis du er en kristen Kvinde. Det hjælper absolut at gøre det gode under Bøn, — maaske ikke til din Tid eller paa din Maade, ikke som du netop ønsker det. Men det skal nok hjælpe, hvis du i det nye Aar vil opsøge det hos din Mand, som du i dine unge Dage elskede, lade dit Øje dvæle ved det, rigtig fastholde det i din Tanke, optage det i din Bøn, favne ham som i de unge Dage og smile til ham.

Høsten efter Kærlighedens Udsæd er lige saa sik-

ker som efter Hveden paa Marken, — kun i enkelte Tilfælde slaar den ganske fejl. Og selv om dit skulde være et saadant Tilfælde, hvor din Kærlighed ikke hjalp ham, saa vil den udsaaede Kærlighed hjælpe dig og dine smaa, og Hjemmet vil i Aarets Løb høste mindst de tredive Fold.

Vi vinder al Tid ved at udsaa Kærlighed, — ogsaa i de Tilfælde, hvor vi maa sige, at den som Sæden, der faldt paa Vejen, ikke bærer Frugt hos dem, paa hvem den faldt. Men i de allerfleste Hjem vil Kærlighedens Sæd falde i god Jord og bære Frugt, noget tredive Fold, noget tredsindstyve og noget hundrede.

Har vi først lært at favne de kære i Hjemmet og smile til dem paa Englevis, saa vil vi ogsaa kunne smile til andre Mennesker, men Hjemmet først.

Og et Aar, hvori vi har anvendt alvorlig Flid paa at lære den Kunst, at fæste vort Øje paa det gode i Livet, lade det hvile derpaa, dvæle derved, og saa at smile til vore Medmennesker — alt paa Englevis! det bliver et godt Aar, rig paa Naade og Velsignelse fra det høje.

Kræfternes Fornyelse.

(Jes. 40, 31.)

,,Men de, som stoler paa Herren, fornyer deres Kraft''.

Saa taler Profeten Jesajas. Det er Summen af hans egen Livserfaring og af Aandens Klarsyn over Israels Folk: ,,Herren giver den trætte Styrke, og stor gør han den svages Kraft. Ungersvende trættes og mattes, brat snubler Ynglinge; men de, som stoler paa Herren, fornyer deres Kraft De hæver Vinge som Ørne; de løber og trættes ej; de gaar og mattes ej''.

Hvo har ikke prøvet at trættes og mattes. Hvo har ikke følt, at det er en opslidende Verden, vi lever i. Hvo har ikke følt Trangen til Kræfternes Fornyelse.

Det skulde da være saadanne, som har særlig god Raad til at tage deres Magelighed i Agt, — ligegyldige og uvirksomme Tilskuere, der ikke bryder sig om Livets Kampe, dets Sejre og Nederlag. Men saaledes stod Profeten ikke i de gamle Dage, og saaledes

skal vi ej heller staa. Det tog paa ham, ja, det sled i ham, naar han saa sit Folk lide Nederlag, blive opslidt. Og det vil alle Dage blive saadan for dem, der har Kærlighed til deres Folk. Det er ikke blot det opslidende i éns eget Liv, der tager paa én; men det opslidende i Folket øger Trangen til Kræfternes Fornyelse for sig selv og sit Folk, og Spørgsmaalet rejser sig da med større Vælde: Hvor skal Kraftfornyelsen komme fra?

Herpaa svarer Profeten: *fra Herren!* I Tillid til ham er der Styrke; stor gør han den svages Kraft.

Og vi har end ikke i Dag noget andet Svar at give vort Folk her i Vesterled. Vil du *hæve Vinge* som dansk Folk, vil du bevare dig selv og dit bedste Eje, og paa samme Tid vove Vekselvirkningen med de mange Folk herovre, — vil du vove dette opslidende Arbejde uden selv at opslides derved, da maa du blive stor i Tillid til Herren. Fra ham maa Kraften komme; stor maa han gøre den svages Kraft.

Med Israel var det saadan, at det formaaede at bevare sig selv i Vekselvirkningen med de andre Folk, naar det stolede fast paa Herren. Men var dets Tillid til Herren ringe, saa tabte det sig selv i Vekselvirkningen med de fremmede Folk og faldt i deres Afgudsdyrkelse.

Vel tør vi ikke sammenligne os med Israel; men vi tør sige det klart og bestemt, at i Tillid til Herren maa vort Folk søge sin Styrke.

Men vender vi os fra dette i al Almindelighed givne Svar paa, hvor Kræfternes Kildevæld er, og spørger om, hvad der dog maa ligge os dybest paa

Sinde, hvordan det evige Livs Kræfter fornyes i os, da nøjes vi ikke med Svaret fra de gamle Dage, men søger det hos Herren i hans Menighed. Herom siger Jesus: ,,Sandelig, sandelig siger jeg eder: dersom I ikke æder Menneskens Søns Kød og drikker hans Blod, har I ikke Livet i eder. Hvo, som æder mit Kød og drikker mit Blod, har et evigt Liv, og jeg skal oprejse ham paa den yderste Dag; ti mit Kød er sandelig Mad, og mit Blod er sandelig Drikke". (Joh. 6, 53—55).

Vi tør nok sige, at den danske Kirke har stor Klarhed over, hvordan det evige Liv begynder i Mennesket. Herren har ladet sit Lys skinne klart over *Begyndelsens Sakrament* i den danske Menighed (Daaben). Men anderledes er det med *Fortsættelsens Sakrament*, Kræfternes Fornyelses Sakrament (Nadveren).

Og hvor man spejder ud over Kristenheden, saa synes der endnu at hvile et Dække over Nadverbordet, — en Sky skjuler det allerhelligste for vore Øjne, saa vi ikke ret kan beskue dets Herlighed. Og dets Værd som Kraftfornyelsens Sakrament er fuldstændig skjult for de mange i Kristenheden.

Derfor skal det siges: vil du lille danske Kirke *hæve Vinge* som dansk Kirke herovre mellem de mange store Kirkesamfund, trofast mod dig selv og din Arv derhjemme fra, saa maa du søge Kraftfornyelsens Kildevæld ved Herrens Nadverbord i langt større Udstrækning end hidtil; ti — sørgeligt er det at sige, men desuagtet sandt, at Vekselvirkningen mellem Kirkesamfundene er bleven opslidende. Den skulde

have været til Vederkvægelse, til Tankernes Berigelse. Den skulde have hjulpet Menigheden til et videre Syn, til en mere alsidig Udvikling og til større Erkendelse af Mangfoldigheden, saa at vi ikke paa Kristenlivets Omraader skulde forstenes i vort eget specielle Syn, vore egne smaa Stykker af det Stykkevise, som om vi deri havde udtømt Evangeliets hele Fylde og Rigdom. Men i Vekselvirkningen mellen Kirkesamfundene mærkes saa lidt af dette *berigende* og saa meget af det *opslidende*.

Skal du lille danske Kirke staa i alt dette opslidende uden at blive opslidt, bringe dit eget Pund frem til Guds Ære og til det fælles bedste her i det store Land, da maa du søge Kræfternes Fornyelse ved Herrens Nadverbord langt mere end hidtil. Fra Herren maa Kraften komme; stor maa han gøre den svages Kraft.

Men hvad der gælder for vor Kirke som Helhed, det gælder ogsaa for hver enkelt iblandt os. Kræfterne maa fornyes. Vi er døbt i den hellige Treenigheds Navn; vi er bleven delagtig i det evige Liv; men uden Tilførsel af ny Kraft slides Livet op. Det bliver borte; vi har ikke Livet i os. Vekselvirkningen i daglig Handel og Vandel er aandelig opslidende og kræver Tilførsel af ny Kraft. Men mange Kristne har ikke fattet denne Livslov om Kræfternes Fornyelse. Vilde man spørge dem, om de kunde vedligeholde deres timelige Kræfter uden at søge dem fornyede ved Mad og Drikke, saa vilde de rask svare Nej. Men at noget lignende skulde gælde for det evige Livs Kræfter, det aner man næppe, og dog er det saaledes.

Derfor har Jesus dækket sit Nadverbord for os. Der byder han os den Mad og Drikke, hvorved det evige Livs Kræfter fornyes i os. Og skal vi som enkelte Kristne faa Kræfter til at *hæve Vinge* til Himmelflugt, saa maa vi samles tættere om Herrens Nadverbord. Derfor føler jeg det ofte som en stor Sorg, at saa mange af vore egne mener at kunne undvære Herrens Nadverbord. Man ved ikke, hvad Gavn man har haft af at gaa til Alters. Fejlen er, at man vil føle Kræfternes Fornyelse *sanselig*. Man vil føle noget i Lighed med, hvad man føler, naar man har spist sig rigtig mæt, — ellers mener man ikke, at man har havt noget rigtigt Udbytte af sin Altergang. Men til saadanne vil jeg sige:

„Ved du om, hvad han beskæred
Dig i Form af Vin og Brød,
Ej dig ubevidst har været
Mangen Gang din Hjælp i Nød.“

Da en Menighed i Armenien for nogle Aar siden under Tyrkernes Forfølgelser søgte Tilflugt i Kirken og der blev omringet af Fjenden og bevogtet om Natten for den følgende Dag at lide Martyrdøden, — da søgte Menigheden Kræfter dertil ved at samles om Nadverbordet. Men sørgeligt er det dog, om Fjendens Sværd skal lære os at søge Kræfternes Fornyelse ved Herrens Nadverbord.

— — — — — — — — — — — — — — —

Ingen Klostermur omkring os selv, vor Kirke eller vort Folk her i Folkestævnets Land! Livets

frie Vekselvirkning skal ikke *undgaas*, men *udnyttes*, og Styrken dertil skal søges i fast Tillid til Herren og i Kræfternes Fornyelse ved hans Nadverbord.

Værer stadige i Bønnen.

I. En Vinding og et Værn.

Aa, bed for mig!

Det er et af de Raab, som jævnlig lyder til os fra syge og døende, — undertiden fordi de ikke selv ret har faaet lært at bede i deres henrundne Dage; men al Tid med en Følelse af, at der *trænges* til Bøn.

Beder! siger vor Herre Jesus Kristus; ti det *hjælper* at bede. Og hans Menighed svarer med næsten to tusind Aars Erfaring: ja, ja, det hjælper at bede!

,,Beder, saa skal eder gives....; thi hver den, som beder, han faar.... Eller hvilket Menneske er iblandt eder, dersom hans Søn beder ham om Brød, mon han give ham en Sten? Og dersom han beder ham om en Fisk, mon han give ham en Slange? Dersom da I, som er onde, ved at give eders Børn gode Gaver, hvor meget mere skal eders Fader, som er i Himlene, give dem gode Gaver, som ham beder. (Mt. 7, 7 flg.).

Bønnen er en *Vinding* for os, da vi har saadan en

god Fader, der ikke vil nægte os noget godt, og som formaar at give os alt.

Men Bønnen er ogsaa et *Værn.* ,,Vaager og beder, at I ikke falde i Fristelse''. Mt. 26, 41. Det at kunne hengive sig i Bøn er et Værn mod Fristelserne, og i Bønnen hentes Kraft og Styrke til at modstaa Fristelserne med.

I fuld Forstaaelse heraf formaner Apostlene os stadig til Bøn.

Giv Bønnen en fast og stadig Plads i dit daglige Liv. Lad det ikke være tilfældig, om du faar bedet eller ikke. Lad ikke enhver ubetydelig Hindring afholde dig fra at holde din Bøn. Flere af de gamle Stormænd i Herrens Menighed kunde ofre flere Timer om Dagen af den bedste Arbejdstid til Bøn, og de ansaa det for en Vinding. Luther brugte saaledes ofte tre a fire Timer om Dagen til vedholdende Bøn. Du naar vel ikke saa vidt; men du kan naa dertil, at Bønnen faar en fast og stadig Plads i dit daglige Liv, og saa vil ogsaa du erfare, at den er en Vinding og et Værn; ti

„. . . . Bønnen henter ned
Fra Himmelen Guds Fred,
Den henter Kraft og Styrke
Til Herren ret at dyrke;
Den henter Hjælp i Nøden,
Den henter Trøst i Døden,“

II. Hvad Moder lærte mig.

En Præst ved én af vore Sindssygeanstalter fortæller følgende Træk:

En Dag, efter at han havde prædiket for disse sindssyge Stakler, hvoraf de færreste var i Stand til at faa noget ud af hans Ord, kom én af dem hen til ham og sagde: „Jeg kan ogsaa bede!“ Præsten standsede overrasket, fordi denne Mand var fuldstændig Idiot. Han havde glemt alt: sit Navn, sit Hjem, sin Alder, — om ingen af disse Ting kunde han give den allermindste Besked. Præsten sagde derfor tvivlende: „Hvad kan du bede?“

Staklen rettede sig lidt og svarede: „Hvad Moder lærte mig“, foldede saa sine Hænder og bad følgende lille Vers fuldstændig korrekt:

„Lord Jesus, who dost love me,
O, spread thy Wings above me,
And shield me from alarm“.*)

Alt var glemt. Ikke en eneste Begivenhed i sit Liv kunde han genkalde i sin Erindring. Alt var ude af hans Sjæl, af hans Hukommelse, — kun ikke den Bøn, hans Moder havde lært ham.

Jeg har selv lidt Erfaring i samme Retning. Det var en dansk Mand, som ikke var fuldstændig Idiot. Man kunde vel kalde ham saadan halvtosset og lidt til. Han gjorde aldrig nogen Fortræd, og derfor havde man sendt ham paa Fattiggaarden i Stedet for

*) Herre Jesus, du som elsker mig, — o, spred dine Vinger over mig — og bevar mig fra al Fare!

til Sindssygeanstalten. Han løb imidlertid bort her fra, naar han kunde se Lejlighed dertil, og han kom da enkelte Gange til vort — én Gang ved Aftenstid, og da fik han Lov til at blive om Natten. Om Aftenen sad han og pillede ved sit Tøj en Tid ligesom et Barn og sagde saa: „A æ da rén nok". Lidt senere sagde han: „A ka' be' — ve' du hør' 'et?" Saa foldede han sine Hænder og fremsagde to smaa Vers af den Slags, som en Moder lærer sit ganske lille Barn. Dem kunde han huske. Det var atter det samme: hvad Moder lærte mig!

Husk det, I kristne Mødre!

III. Aftenbönnen — et Værn.

Først og fremmest gælder det da om, at Aftenbønnen faar en fast og og stadig Plads i vort daglige Liv. Naar vi tænker paa at bede om noget, da kan den ene Tid være lige saa god som den anden; men tænker vi paa Bønnen som et *Værn* mod Fristelserne, da maa Aftenbønnen have første Plads.

Og hvorfor det?

Fordi den fordrer Aftenens stille Timer for sig, og det gør alskens Sjov og Ondskab ogsaa. Her støder Aftenbønnen i Tiden sammen med Ondskabens kaldende Røster, der lyder med stærkest fristende Magt i Mørket. Der kommer da til at staa et afgørende Slag

mellem Aftenbønnen og Ondskabens kaldende Røster om Tiden — et enten-eller; ti at dele Tiden mellem de tvende lader sig ikke gøre. Man kan ikke bruge den ene Aftentime til Synd og den anden til Bøn. Har Aftenbønnen da først faaet en fast Plads i éns daglige Liv, saa er den et Værn mod Fristelserne.

Derfor bør Aftenbønnen have en fast Plads i Barnets Liv lige fra Vuggen af. Og derfor priser vi det, ikke som et lykkeligt Tilfælde, men som en Guds Naade mod kristne Mødre, at Aftenbønnen er den Bøn, som det falder Moderen lettest at give en fast Plads i Barnets daglige Liv. Tak Gud derfor, du kristne Moder, og gør Brug deraf. Du har Førsteret til Barnehjærtet. Brug denne Førsteret til at give Aftenbønnen en fast Plads i Barnets daglige Liv. Bed en Aftenbøn for det og med det hver Aften, naar du lægger det i sin lille Seng, endnu før Barnet med sin lallende Stemme formaar at sige Ordene efter, og lad aldrig en Aften gaa forbi.

Den Aftenbøn, der saaledes er indplantet i Barnehjærtet med Moderhjærtets Førsteret og varme Kærlighed og værnet af den samme Kærlighed gennem en Række af Aar, skal nok blive et Værn for Barnet gennem Ungdommens Vaar, — den Tid, da det allermest trænger til at *værnes*, fordi Ondskabens kaldende Røster da giver stærkest Genklang i dets eget Bryst. Derfor er Ungdomstiden ogsaa den Tid i vort Liv, da vi allermest trænger til Aftenbønnen.

Kærlige Forældre taler ofte med lidt Bekymring om den Tid, da Børnene skal *ud i Verden.* Nu og da ser man en Taare i Moderens Øje ved Tanken om, at

hendes halvvoksne Dreng eller Pige snart skal forlade Hjemmet. Det er ikke Bekymring for deres økonomiske Fremtid, ej heller al Tid Tanken om at skulle skilles fra dem, der presser Taaren frem; men det er Spørgsmaalet: hvordan skal det gaa dem? Skal de lytte til de onde Røster, komme i slet Selskab, glemme baade deres Gud og deres Forældre, saa at de hellere søger *Bulerne* end Barndomshjemmet. Man kan sige: saa galt gaar det vel ikke. Og Gud ske Lov! i mangt et Tilfælde gør det ikke; men Faren og Fristelserne er der dog, og mangen én, der i Barndommen var Faders Stolthed og Moders Glæde, falder for dem og lider i Ungdomstiden et saadant Nederlag, at det sent eller aldrig forvindes:

„Det bødes der for i mange Aar,
Som kun var en stakket Glæde.“

Men til Trøst for saadanne vil jeg sige: sørg for, at Aftenbønnen faar en fast og stadig Plads i Barnets Liv lige fra Vuggen af, da har I bygget et Værn, som vil følge dem, fordi det er indplantet i dem. Moderens Aftenbøn er det sidste, Barnet glemmer, det sværeste at komme bort fra. Den lader sig ikke skubbe til Side af det første eller det andet Stød; men med Kraft gør den sin Ret gældende til Førsteplads i Hjærtet og til at bruge Aftenens stille Timer for sig. Og selv om Barnet vil kaste Moderens Aftenbøn over Bord for at følge Ondskabens kaldende Røster, da vil det føle en Uro og Ufred i Hjærtet, indtil det bøjer sig for det Krav, Aftenbønnen stiller. Ja, selv om

Barnet ved Gang efter Gang at lade haant om Aftenbønnen synes at komme saa vidt, at det med Lømmelalderens kaade Frækhed kan skubbe den til Side og tilsyneladende overvinde den, saa skal den Tid sikkert nok komme, da Mindet om den og om Moderen vaagner i Barnehjærtet og lever op i kærlig Erindring, og Aftenbønnen vil da atter faa sin faste Plads i Barnets Liv. Moderens Minde vil blive dyrebart for Barnet, der nu først forstaar, at Aftenbønnen har været et Værn mod Fristelsernes Mangfoldighed. Hun vil blive takket med barnlig Ærefrygt, fordi hun indplantede Aftenbønnen i Barnehjærtet. Det var den af alle Moderens Kærlighedsgærninger, der blev til størst Velsignelse gennem Ungdomstiden. Naar alt andet er glemt, hukes endnu: hvad Moder lærte mig!

IV. Morgenbönnen — en Vinding.

Morgenbønnen er lidt sværere at faa givet en fast Plads i vort daglige Liv end Aftenbønnen, fordi vi om Morgenen føler os styrkede af Søvnen og skal ile med at tage fat paa vort Dagværk. Men naar vi saadan synes, at vi ikke kan faa Tid til at bede en Morgenbøn, lad os saa mindes det gamle Ord: „Det sinker ikke at bede“. Og er der andre Grunde — saadanne Smaating, hvorfor vi har ladet det slide, lad os saa tage Viljen til Hjælp og sige: *nu vil vi!* Nu

skal Morgenbønnen ogsaa have en fast Plads i vort daglige Liv og i vort Hjem, saa tror jeg, at det vil gaa, — det sinker ikke at bede.

Ligesom Aftenbønnen i Følge sin Tid er særlig skikket til at være et *Værn* for os mod Fristelserne, saaledes er Morgenbønnen i Følge sin Tid særlig skikket til at væse en *Vinding* for os.

Naar vi staar op om Morgenen, saa ligger Dagen for os, og det gælder da særlig om at faa Lyst og Lykke til Dagværket, hvad enten det ligger for os i Aandens eller Haandens Verden. Men hvor ofte er det ikke, at vi gaar treven og tvær til vor Dagsgærning, og Følgen bliver da, at den bliver tung og besværlig for os. Vi finder ikke den Hvile og Glæde i Arbejdet, som af den levende Gud er lagt ind i det. Arbejdet bliver til det bare Slid og Slæb, og Dagen bliver møjsommelig og lang for os.

Som et Middel mod dette ved jeg intet bedre end at begynde Dagen med en lille Morgenbøn. Det giver Lyst og Lykke til Dagsgærningen at begynde Dagen med at takke Gud for Natten, der er gaaet, og bede om Velsignelse til Dagens Arbejde. Det giver Livslyst. Det hjælper til at finde Hvile og Glæde i Arbejdet, selv om det er nok saa anstrængende.

Hvor ofte er det ikke Tilfældet, at Manden, der skal paa Arbejde, staar op tvær og tavs, vasker sig og sætter sig til Bords. Frokosten er ikke færdig, og der vanker derfor nogle ukærlige Ord til Konen. Endelig kommer Maden. Tavs nyder Manden sin Frokost, tager sin Hat og Madkurv, og med et gnavent: nu gaar jeg! forlader han Hjemmet. En saa-

dan Begyndelse paa Daagen spaar om en tung Dag baade for Mand og Hustru. Han gaar til Arbejdspladsen med bøjet Hoved og et tungt Sind, medens Konen med et lille Suk tager fat paa sin huslige Syssel.

Hvor ganske anderledes lys og let vilde *Dagen* og *Arbejdet* ikke ligge for dem, om de i Forening kunde begynde den med en lille Morgenbøn og saa skilles med Skjaldens Ord:

Saa gaar vi „frit
Enhver til sit
Og stoler paa Guds Naade!
Da faar vi L y s t og L y k k e til
At gøre Gavn, som Gud det vil,
Paa allerbedste Maade."

Og dette gælder os alle!

Vi trænger alle til at kunne gaa mere frit til vort Arbejde, stole mere paa Guds Naade, faa mere Lyst og Lykke til vor Gærning. Hertil er Morgenbønnen en Hjælp, og derfor kalder jeg den en *Vinding* for os.

Ligesom vi trænger haardest til Aftenbønnen i Ungdommen, fordi Fristelserne da lyder stærkest til os og giver stærkest Genklang i vort eget Bryst, saaledes trænger vi mest til Morgenbønnen i Manddomstiden, fordi det da særlig gælder om, at vi kan

„. . . . faa Lyst og Lykke til
At gøre Gavn, som Gud det vil,
Paa allerbedste Maade."

Hermed skal ingenlunde være sagt, at der er nogen Tid i vort Liv, da vi ikke trænger baade til Aften-

bønnen og Morgenbønnen. Jo, vi trænger til dem begge gennem hele Livet, fordi vi al Tid trænger til at værnes mod Fristelserne og vinde mere og mere Livslyst og Lykke. Derfor — lad os give dem begge en fast og stadig Plads i vort daglige Liv og saaledes prøve paa at blive ,,stadige i Bønnen''.

Og i denne vor stadige Bøn maa *Troen* og *Fadervor* have en fast Plads.

Fra Borgerkrigens Tid.

I. At plyndre de slagne.

Slaget var endt. Mørket rullede sit Taageslør ud over Slagmarken. Der var ikke Sejr paa nogen af Siderne, men derimod en Mangfoldighed af døde og saarede.

Ambulancerne sendtes ud for at hjælpe de slagne. Hvor de hørte en stønnende Lyd, der søgte de hen, løftede lidt paa det saarede Lem, talte deltagende til den lidende, forbandt Saaret, saaledes som det i Skyndingen kunde lade sig gøre, og førte den slagne til Lasarettet.

Men saa man nøjere til, saa opdagede man andre Skikkelser, der halvt skjulte af Mørket sneg sig omkring mellem de saarede og faldne.

Hvad var det for Skikkelser?

De syntes ikke at rette sig efter de slagnes Suk, løftede heller ikke de slagne op for at føre dem bort fra Slagmarken. Men hvad gjorde de da?

De plyndrede de slagne, berøvede dem deres Vær-

digenstande, — en skændig Daad, ret en Mørkets Gærning! Hvem havde dog Hjærte til at plyndre de slagne?

Sligt gør du og jeg ikke. Vi oprøres i vort inderste over en saadan Hjærteløshed. „Vi takker dig Gud, at vi ikke er som andre Mennesker: Røvere ....“

Nej, paa den Slagmark, hvor de slagne ligger ramt af Kugler og Sabelhug, der gaar vi ikke ud som Røvere for at plyndre de slagne. Det er sandt.

Men — ja, der er desværre et stort Men!

Verden er en stor Slagmark. Til højre og venstre ligger der *slagne* Mennesker, der stønner under Saarene, sukker efter en venlig Haandsrækning, et kærligt Ord, et mildt Blik. De trænger til Lægedom, til at blive ført til Lasarettet. De har endnu en Rest af Ære i Livet. Der er Mulighed for, at de kunde rejses op, blive kampdygtige igen og i næste Træfning maaske sejre der, hvor de denne Gang blev slagen. *Men* i Stedet for et mildt Blik, en venlig Haandsrækning, et kærligt Ord, saa klædte vi dem af og lod dem ligge. Vi berøvede dem den sidste Rest af Ære, tilintetgjorde det sidste Spor af Haab. Det knækkede Rør blev brudt. Den rygende Tande blev udslukt.

Paa Livets store Slagmark har nok baade du og jeg været med til at plyndre de slagne; eller vi er gaaet dem forbi som Præsten og Leviten. Vi har i al Fald ikke al Tid gjort som Samaritanen: gydt Olje og Vin i Saaret og ført dem til Herberget!

Den gamle Dr. Bengel siger: „Jeg sysler stadig med at læse Korrektur paa mig selv“.

Lad os gøre ligesaa. Da vil vi mere og mere dygtiggøres til at høre de slagnes Suk paa Livets store Slagmark og til at føre dem til Herberget, til Herrens Menighed, hvor der er Lægedom for alle Saar. Dette er vor Opgave overfor de slagne, og det var derom Jesus talte, da han sagde:

,,Gak du bort og gør ligesaa!"

II. Fjærnet paa Grund af Misligheder.

Under Borgerkrigen blev det nødvendigt at afskedige én af Officererne under General Sherman, — ,,fjærnet paa Grund af Misligheder" blev der skrevet i Protokollen.

O. O. Howard overtog hans Kommando og blev ved at føre hans Afdeling af Hæren til Krigens Slutning.

Saa kom Hæren til Washington, hvor den skulde holde Parade og afmønstres.

Dagen før Paraden kom General Sherman til Howard og sagde til ham: ,,De politiske Ledere forlanger af mig, at den Officer, hvis Stilling De overtog, skal indtage sin gamle Stilling i Morgen og ride foran sin gamle Hærafdeling, og jeg ønsker, at De skal hjælpe mig ud af den Forlegenhed".

,,Men nu er det min Afdeling", sagde Howard,

,,og det er min Ret at ride i Spidsen for den i Morgen".

,,Ja, naturligvis", svarede Sherman; ,,men De er en Kristen, Howard".

,,Hvad mener De med det", spurgte Howard forbavset.

,,Jeg mener, at De kan taale den Skuffelse og give ham den Ære; De er en Kristen," sagde Sherman. — ,,Naa, hvad siger De?"

Som en ærekær og tapper Officer havde Howard glædet sig til denne Dag; men efter lidt Betænkning svarede han: ,,Ja, sét fra den Side er der kun et Svar at give: lad ham ride i Spidsen for sin gamle Afdeling i Morgen!"

,,Ja, lad ham det", sagde Sherman; ,,men De vil rapportere i Hovedkvarteret i Morgen Klokken 9, Howard".

Næste Morgen Kl. 9 meldte Howard, at alt var i Orden. Den Officer, der i sin Tid var fjærnet paa Grund af Misligheder, havde indtaget sin gamle Stilling.

,,Godt", svarede Sherman, ,,saa rider De ved min Side i Dag".

,,Nej, dertil har jeg ingen Ret", sagde Howard.

,,De er under min Kommando", svarede Sherman med et Smil.

Saa red O. O. Howard ved General Shermans Side foran den hele Hær ved Paraden i Washington, — han, der havde givet sin Ret og Ære bort til én, der havde tabt baade Ret og Ære, *blev hædret*.

,,Fjærnet paa Grund af Misligheder". Det kun-

de man have skrevet paa Adams Pande, da Paradisets Porte lukkede sig efter ham. Fjærnet fra den levende Gud paa Grund af Misligheder, det blev Overskriften over hele Slægtens Levnedsløb indtil Tidens Fylde.

Fjærnet paa Grund af Misligheder fra hinanden og hverandre, fra Medmenneskers Agtelse, fra Ære og gode Stillinger iblandt Mennesker, det blev Overskriften over saa mangt et Menneskes Liv, én, fordi han havde taget af Kassen, en anden paa Grund af et sædeligt Fald o. s. v., o. s. v.

Men ind i det Menneskeliv, der var fjærnet fra Gud paa Grund af Misligheder, kom der én og sagde til de mange enkelte: Jeg vil, at du og du og du skal have din gamle Plads igen som Barn ved Faderens Bryst. Jeg vil, at du skal være med i den Skare, der skal holde Indtog i det ny Jerusalem. Jeg vil dele min Ret med dig og give dig min Ære, — ja, saaledes taler Kongesønnen fra Himmerige i sin Menighed paa Jord.

Det har jeg gjort for dig, siger Jesus Kristus. Men naar du saa gaar blandt de Mennesker, der er bleven fjærnet paa Grund af Misligheder fra gode Stillinger eller Medmenneskers Agtelse, hvor meget af din Ære og Ret kan du saa give dem?

Du er en Kristen!

Vi spørger halvvejs med Forbavselse som O. O. Howard: hvad mener du med det, Herre? Selv mener vi ofte alt for lidt dermed. Men Jesus siger: kom i Hu, at du er en Kristen, naar du gaar blandt de Mennesker, der er fjærnet fra Medmenneskers Ag-

telse. Du maa som Kristen kunne ofre lidt af din Ære og Ret til dem.

Det at være Kristen er ikke blot at være Barn og hvile ved Faderens Bryst. *Det er at virkeliggøre Faderens Kærlighed i Jesu Kristi Fodspor blandt faldne Mennesker.*

Du er en Kristen! Er du?

Og saa endnu ét. Howard tabte ikke noget ved at give sin Ære og Ret bort som Kristen. Tværtimod! Han vandt derved. Han kom til at ride foran den hele Hær ved Shermans Side. Saaledes ogsaa med os. Naar Jesus Kristus kræver af os, at vi skal give noget bort som *Kristne*, saa er det ikke for at føre os ind i et *Tab* eller faa os til at gøre et *Udlæg*, der ikke bliver erstattet, men for derigennem at gøre os skikket til at modtage mere af ham. Saadanne Udlæg forvandler han til Indtægt for os. Vi faar de hundrede Fold. Vi bliver skikket til at gaa foran; vi nærmer os til Sædet ved hans Side.

Fred være med Eder.

(Joh 20, 21.)

I. Verdens Ufred.

Den opstandne Herre og Frelser tiltaler Disciplene gentagne Gange med Ordet: „Fred være med eder“.

Var det nødvendigt at gentage Fredsordet? Maatte Disciplene ikke med Begær modtage et saadant Ord efter den fredløse Tid? Jo, ganske vist. Men Verdens Ufred havde hærget deres Hjærter fra Langfredag til Paaskedags Aften, da Jesus atter stod midt iblandt dem. Derfor var det saa svært for Herren at tale sin himmelske Fred ind i deres Hjærter.

Men nu os?

Der er jo ingen af os, der saaledes som de første Disciple har været Genstand for Verdens Ufred. Vi har ingen Langfredag havt paa Golgatha, hvor vi har set vor Herre blive naglet til Korsets Træ; men alligevel er det svært at tale den himmelske Fred ind i Hjærterne. Sagen er den, at Verdens Ufred rasede ikke blot i Jerusalem paa Langfredag. Den har hær-

get og hærger hele Menneskelivet i en saadan Grad, at vi vilde blive forbavset derover, hvis vi kunde se til Bunds i Ufreden i Menneskelivet. Derfor er det fremdeles svært at tale Freden ind i Menneskehjærterne, og derfor maa Fredsbudskabet gentages atter og atter, før vi ret kan modtage det med Glæde.

I Begyndelsen var det ikke saaledes. Mennesket var skabt med Fred. Der var Harmoni og Hvile over Menneskets hele Tilværelse. Det kendte ikke til Frygt og Uro. Der var ingen indre Usikkerhed. Men saa kom Ufreden, og Menneskelivet tabte sin indre Ligevægt. Djævelen kunde ikke taale at se Menneskelivet udfolde sig i den Fred, som han selv havde tabt, da han ophøjede sig mod sin Gud og Skaber, og det lykkedes ham at tale sin Ufred ind i Menneskelivet, saa at Broder rejste sig mod Broder.

Abels Blod var det første, der raabte til Himlen om Ufredens Magt i Menneskelivet, medens Kain stod som et levende Billede paa Ufreden selv. Inde i hans Bryst gærede Ufredens Tanker og gjorde ham bange for sig selv, for Gud og for sin Moders kærlige Blik. Angest flygtede han fra Barndomshjemmet med de Ord: „Enhver, som træffer mig, vil slaa mig ihjel“. Freden med Gud og Mennesker var tabt. Hele hans Tilværelse manglede den rolige Ligevægt, manglede Fred.

Et andet Eksempel er Judas. Han sad til Bords med Jesus ved Paaskemaaltidet; men hvor har det ikke gæret i hans Hjærte, da Jesus siger: „En af eder vil forraade mig“. Slaaet af sin Samvittighed siger Judas: „Det er dog ikke mig?“ Og Jesus

svarer: „Du traf det“. (Mt. 26, 21—26). Ufreden raser der inde, og Samvittigheden taler for at falde Herren til Fode i Anger og Bekendelse. Men da fo'r Satan i Judas (Joh. 13, 27). Han trængte til at stives af. Han skulde holdes oppe, indtil han havde udført sin Forræderdaad. Senere paa Aftenen mødte han Jesus og gav ham Forræderkysset.

Hvor har det ikke rusket i ham, da Jesus taler de milde *fredfyldte* Ord til ham: „Ven, hvorfor er du kommen? Judas, forraader du Menneskens Søn med et Kys?“ Men Judas var Mand for at dæmpe de urolige Følelser der inde, — Djævelen styrkede ham jo. Men da Jesus var korsfæstet, bristede det for Judas. Djævelen overlod ham til sin egen Kraft, og Ufreden blev ham for mægtig. Det lød der inde fra: „Jeg har forraadt uskyldigt Blod“. Men Farisæerne svarede: „Hvad kommer det os ved“. Ingen brød sig om ham mere. Han var overladt til sin egen Kvide. Det er al Tid Ondskabens Vej.

Saa længe de har Brug for nogen til at udføre deres onde Bedrifter, da kan de være med til at styrke dem, holde dem i Ligevægt. Men naar de ikke længer har Brug for dem, saa overlader de de besværede Samvittigheder til deres egen Kvide: Hvad kommer det os ved; det maa blive din egen Sag! Da fortvivlede Judas og gik hen og hængte sig.

Saaledes har Ufreden faaet Plads i Menneskelivet — ganske vist og Gud ske Lov! ikke med en saa voldsom Magt over alle, som over Kain og Judas. Men der er dog ikke den Plet, hvor den ikke har sat sit Spor. Selv bag smilende og rolige Blikke kan Ufreden rase.

Jeg mindes saaledes et Træk fra min Skoletid i Danmark. Det var en ung Mand paa 23 Aar, rolig og sikker optraadte han, og der syntes ikke at være Plads for Uro og Ufred hos ham. Han var Kristendommens Modstander.

Men hvad sker?

En sildig Aftentime finder vi ham gaaende urolig frem og tilbage i sit Værelse, syngende en af Brorsons Salmer! Ufreden var der inde bag det rolige Ydre, og i en sildig Aftentime søgte han Lindring i — Salmesang!

Ind i det af Ufreden hærgede Menneskeliv taler Herren sit: ,,Fred være med eder!"

II. Herrens Fred.

Dog — ét Menneske har der levet, i hvem Ufreden ikke fik Plads. Der er Jesus Kristus. Fredsforstyrreren forsøgte ogsaa overfor ham sine mørke Kunster; men han fik til Svar: ,,Vig bag mig, Satan".

Denne Jesus er det nu, der taler sin himmelske Fred ind i det fredløse Menneskeliv, — den Fred, som overgaar al vor Forstand, men bevarer Hjærter og Tanker i Jesus Kristus vor Herre. Den Fred skænker Hjærtet Hvile og frier fra Angest og Fortvivlelse. Det er om den Fred, vi synger:

„Guds Fred er mer end Englevagt,
Den regner aldrig Fjendens Magt,
Er lige dyb og lige blid
Ved højlys Dag og Midnatstid."

Ved højlys Dag! Det skal vel sige, naar vor Lykkes Sol staar højest paa vor Livshimmel som Solen ved Middagstide, da er Guds Fred lige dyb og lige blid. Ved sin dybe og blide Magt bevarer den os da fra at hovmode os af vor Lykke og tilskynder os til at give Gud Æren derfor.

Og ved Midnatstid! Naar alt er mørkt omkring os, og vi ikke øjner et eneste Lysglimt, da bevarer Guds Fred os fra Fortvivlelse. Lykke og gode Dage kan ikke gøre Guds Fred overflødig for os, og Modgang og Sorg kan ikke tage den fra os. Vi trænger al Tid til den med dens dybe, blide, bevarende Magt.

Der var en Gang en Diakonisse, som plejede Kolerapatienter. Den ene af dem døde efter den anden, og hun havde meget at gøre; thi det var svært at faa Hjælp til den Gærning. Men rolig og støt gik hun og gjorde sin Gærning, indtil hun en Dag mærkede, at Sygdommen havde Tag i hende. Den tog voldsomt til, og det varede ikke længe, før hun ingen Ting formaaede. Da gik hun ind paa sit Værelse, lagde sig over paa sin Seng og sagde:

„*Ja, ja, Herre! Men mellem os bliver det ved det gamle*".

Hun havde en Følelse af, at Sygdommen vilde tage hende bort fra hendes Livsgærning, og meget vilde Døden jo forandre for hende; men hun fortvivlede ikke. Den kunde ikke rokke det allermindste

ved hendes inderste og dybeste Livsforhold. Hun og Herren hørte sammen, og ingen Magt formaaede at skille dem ad. Hendes inderste Liv var i Ligevægt, i Hvile. Hun ejede Herrens Fred.

Hvilken Modsætning til den fortvivlede Judas, der maatte sige: Mellem os Herre er det bleven anderledes! Ja, det var hans Livs store Ulykke. Det var Grunden til, at han hængte sig.

Da Johan Huss i Aaret 1415 blev dømt til Baalet for sin Prædikens Skyld, vilde Bøddelen tænde Baalet bagfra; men han sagde: „Nej, tænd det kun forved mig! Havde jeg været bange for Døden, da var jeg ikke kommen her". Det indre Liv er i Fred og Hvile ogsaa i denne Stund, — hvilken Modsætning til den flygtende Kain!

Ejer du denne Fred?

Eller hører du til de flygtende, fredløse Sjæle, der maa sige: Mellem os Herre er det bleven anderledes, end det en Gang var?

Meget kan forandres, og af alle de forandrende Magter er vel Døden den stærkeste. Men et Forhold er der dog, som Døden slet intet kan forandre ved for os, der ejer Herrens Fred. Vort inderste, dybeste Livsforhold rokkes ej. Mellem Herren og os bliver det ved det gamle — det vil sige: som det blev i Daabens hellige Stund! Vi ejer Herrens Fred.

Som Jesus fordum talte sin Fred ind i de af Ufreden omtumlede Disciples Hjærter, saaledes taler han den ind i den fredløse Verden gennem sin Menighed med den samme dybe, blide og bevarende Magt. Derfor synger vi:

„Fred er Kirkens Velkomstord,
Dens Farvel paa denne Jord,
I vor Daab det til os lød,
Skal genlyde i vor Død:
Fred med eder, Herrens Fred,
Med Guds Folk og Menighed,
Nu og i al Evighed.“

Afsides i Bøn.

(Mt. 14, 23.)

„Og da han havde ladet Folket fare, gik han afsides op paa et Bjærg for at bede“.

Saaledes hedder det om vor Herre Jesus Kristus, efter at han i Ørkenen har bespist de 5000. Han havde talt sit guddommelige Ord til dem og sørget for deres timelige Behov, men var bleven misforstaaet. (Joh. 6, 15. 26.)

Under saadanne Omstændigheder havde det ligget nær at sige: ja vil eller kan Folket ikke forstaa mig, lad det saa sejle sin egen Sø! Men saaledes siger Jesus ikke. Der var endnu én Ting at gøre. Han gaar afsides for at bede. Han tilbringer en Nat i Bøn for det Folk, der havde misforstaaet ham.

Kristne Forældre! I som sørgede for eders Børn, baade aandelig og timelig, saa længe de var smaa, — hænder det ikke ofte, at I maa lade dem fare i Ungdomstiden og sige: de forstaar os ikke! De forstaar hverken vore Ord eller vore Gærninger. De forstaar ikke, at vi taler og handler ud af en inderlig Kærlig

hed til dem — taler med Livserfaring og med deres eget Vel for Øje. Vi bliver misforstaaet. Der er intet andet at gøre end at lade dem fare, lade dem sejle deres egen Sø, løbe Linen ud. Vore gode Raad og kærlige Formaninger bliver betragtet som *Hindringer* og slaaet hen i Vejret. Der er intet at gøre! Jo, der er endnu ét: gaa afsides i Bøn for dem, der har misforstaaet eder!

Ja, en Nat i Bøn!

Da Jakob skulde møde sin Broder Esav, — og der var svære Misforstaaelser imellem dem, der var Broderhad, — da veg han afsides og tilbragte en Nat i Bøn. Dagen efter kunde han mødes med sin Broder i Forstaaelse og Kærlighed.

Og hvad skal I da bede om? Ja, hver bede paa sin egen Maade, med sine egne Ord; men ellers bæres det mig for, at Jesu Bøn for Disciplene passer særdeles godt: ,,Hellige Fader! bevar dem, som du har givet mig, i dit Navn.... Da jeg var hos dem i Verden, bevarede jeg dem i dit Navn; dem, som du har givet mig, har jeg vogtet''.

Hellige Fader! bevar de Børn, som du har givet os. Da de var smaa, bevarede vi dem i dit Navn; men nu kan vi ikke længere. De forstaar os ikke. Nu er de borte, — bevar du dem.

De Børn, der saaledes gaar bort fra Hjemmet paa Grund af stærke Misforstaaelser eller dybe Fald, havner tidt herovre. Den ny Verden byder nye Tillokkelser — maaske ogsaa Haab om *at komme bedre efter det.* Kort sagt, de vil bort fra Hjemmet; den

ny Verden vinker, og saa havner de her. Nogle med Lyst til at *prøve*, andre blot som drivende Vrag.

Det hænder ofte, at Forældre eller nære Slægtninge beder os Præster herovre om at tage os af dem. Og vi vil jo gærne hjælpe saadanne til Rette, saa godt som vi kan. Men naar I har ladet dem fare — eller maaske sendt dem herover, fordi I ikke kunde med dem længere, mener I saa, at I er færdig med dem, saa at I derhjemme ikke har noget mere at gøre for dem?

Nej, I *er* ikke og maa ikke blive færdig med dem paa den Maade. I, som har tilbragt saa mangen en Nat vaagen for deres Skyld, medens de var smaa, — hvad om I nu tilbragte en Nat i Bøn en Gang imellem?

Ja, en Nat i Bøn!

Er det ikke paa den Maade, at I skal vinde Sejr, saa at I en Gang kan mødes med eders Børn i Forstaaelse og Kærlighed, om ikke her saa hisset?

Pietismens Fader Filip Jakob Spener, den fromme og nidkære Præst i en ond Tid, havde en vanartet Søn. Al Tugt og Formaning var forgæves paa ham. Faderen maatte lade ham gaa sine egne Veje. Men han blev ikke træt af at bede for ham, og dobbelt inderlig bad han til Gud, da Sønnen blev greben af en svær Sygdom. Pludselig rejser den syge sig op fra Lejet og raaber endnu halvt i Febervildelse: ,,*Faders Bønner omringer mig som Bjærge*''. Derpaa sank han tilbage paa Puden. Men Sygdommens Magt var brudt og Syndens Magt tillige. Ikke længe

derefter kunde Faderen opsende en Tak til Gud for, at han havde sin Søn sund igen baade paa Sjæl og Legeme.

Det hjælper at bede!

Elsk mig og sig mig det.

En engesk Biskop var paa Rejse i Indien for at tilse Missionen, og da han var færdig med sin Rejse holdt man en Afskedsfest for ham. Ved denne Lejlighed talte Biskoppen over Ordene: „Elsk mig og sig mig det".

Han havde tidt spurgt sig selv, om hans Menighed derhjemme virkelig elskede ham. Det troede han dog. Men undertiden havde han tænkt: Bare den dog vilde sige det! Nu vilde han sige til Slutning til de Kristne: Elsk eders Sjælesørgere og sig dem det! De trænger til eders Kærlighed, og de trænger til at høre det af eder, at I virkelig elsker dem.

Denne lille Tale naaede hjem til England før Biskoppen. Da han kom hjem, blev han modtaget af sin Menighed, der havde foranstaltet en Fest for ham. Paa Festsalens Væg lige overfor Indgangsdøren stod der med store Bogstaver, omslynget med grønt: „Vi elsker dig, og vi siger dig det!" Det var det første, Biskoppens Øjne saa, og han blev glad.

Elsk mig og sig mig det! Det er Raabet fra tu-

sinde Sjæle, der higer efter Kærlighed, og hvor dette Raab bliver besvaret, der bliver Hjærtet glad. Hvor det ikke bliver besvaret, der bliver et Helvede.

En rig Kvinde mødte en Gang en fattig forældreløs Dreng, der saa' saa bønlig op til hende. ,,Hvad vil du, at jeg skal give dig?" sagde hun. ,,Aa, hold lidt af mig", svarede den forældreløse.

Aa, holdt lidt af mig!

Jeg har set den Bøn, hvor man mindst skulde have ventet at se den, — jeg har læst den i en Moders Øje, der hvilede paa hendes voksne Datter. Hun var bleven stor, var vokset Moderen over Hovedet. Hun havde faaet *Uddannelse* — ja, Moderen kunde være stolt af en saadan stor og fin Datter, der havde lært baade det og det! Men Moderhjærtet kunde ikke nøjes med det at være stolt af sin Datter. Det trængte til at være glad ved Datteren, og Glæde er der kun i Kærlighed. Men Datteren gik der saa *fin* og *stor* og *kold*, mens Moderen bad som den fattige Dreng: Aa, holdt lidt af mig!

Alle I store og pæne Børn! kom det i Hu, at Fader og Moder trænger til Kærlighed. Elsk dem og sig dem det! Det kan I gøre paa saa mange Maader, og det lønner sig; ti i Kærlighed er der megen Glæde.

Elsk mig og sig mig det! Aa, hold lidt af mig!

Jeg har læst den Bøn i en Hustrus Øje — — —. Havde hun da ikke en Mand, som hun kunde være glad ved! Han var dygtig. Alle holdt af ham, især Kvinderne, og han syntes at holde af alle. Jo, hun kunde være stolt af en saadan Mand! Mangfoldige Kvinder misundte hende og ønskede sig i hendes

Sted. Og hvor kunde han ikke tale kønt om Kærlighed i Hjemmet! Kvinderne blev rørt til Taarer. Gid de havde saadan en Mand; men — en saadan var nu ikke falden i deres Lod!

Han havde Smil og venlige Ord og Kærlighed til overs for alle andre — kun ikke for hende derhjemme. Haard og kold og stiv gik han hende forbi, mens hun sad med den lille paa Skødet, med Fortvivlelsen malet i alle Træk og Bønnen skrevet i Øjet: Aa hold lidt af mig — aa, bare lidt!

Elsk mig og sig mig det, aa hold lidt af mig! Det stod skreven i saa mangt et fattigt og forkomment Menneskes Øje, — især i deres, der syntes at være bleven til overs her i Menneskenes travle Verden. Nu og da har jeg hørt det fra saadanne med en underlig Blanding af Vemod og Glæde i Stemmen: nej, at Præsten vilde besøge mig! Der kommer ellers ingen her. Der er ingen, der bryder sig om mig mere!

Mangen en forkommen Stakkel kom til at staa ene i Livet. Der er ingen, der bryder sig om mig; der er ingen, der holder af mig. Elsk mig og sig mig det, — aa hold lidt af mig! Det er ogsaa Raabet fra deres Hjærters Dyb; men det lyder som ind i den endeløse Ørken — ikke en eneste Lyd til Svar — ikke et eneste Tegn paa, at der er nogen, der holder af dem. Det er fortvivlet.

Ja, det er sandt. Men hvis disse mine Linjer skulde naa ud til en saadan Stakkel, saa vilde jeg sige: saa fortvivlet er det faldne Menneskeliv da heller ikke. Lad dit Raab efter Kærlighed gaa opad mod den Gud, der hører, naar Støvhjærtet sukker, saa faar du Svar:

Jeg elsker dig, og jeg siger dig det. Ja, jeg har sagt dig det ved min enbaarne Søn: „Saaledes elskede Gud Verden, at han gav sin Søn den enbaarne, at hver den, som tror paa ham, ikke skal fortabes, men have evigt Liv".

Det er talt tydeligt til Slægten. Og denne tydelige Tale er ikke blot nedskreven paa Bladene i Bøgernes Bog. Den er indskreven i Slægtens Liv med den enbaarnes Blod.

Denne Tale gælder ikke blot den lykkelige Verden uden om dig. Den gælder *dig*, ja netop dig, som sukker efter Kærlighed — til dig er dette talt.

Men vi, som er bedre stillet — vi, som elskes baade af Gud og Mennesker og elsker igen i Hjem, i Vennekreds og i Menigheden — lad os sige hverandre det paa en god og køn Maade. Der gaar saa uendelig megen Kærlighedsglæde tabt, fordi det ikke bliver sagt. Mangen én kommer derved til at tvivle paa, om han virkelig er elsket.

Menigheden skrev det med store Bogstaver, omslynget af grønt, paa Festsalens Væg. Den gjorde sig Flid for at sige det paa en saadan Maade, at dens gamle Biskop kunde blive glad derved.

Lidt Flid, anvendt her, det betaler sig.

Lad det blive skrevet med store Bogstaver mellem Præst og Menighed, mellem Mand og Hustru, Forældre og Børn, — ja, lad det blive skrevet med store Bogstaver og omslynget med grønt paa begge Sider af Atlanterhavet: Vi elsker eder, og vi siger eder det! Saa bliver vi rige paa Kærligheds glæde.

Den lille Stund —

dens Betydning for det kristne Menneskeliv.

(Aabningsprædiken ved Aarsmødet i Marinette i Juni 1897).

(Joh. 16, 16—22.)

Det var i Paaskeugen, at Jesus talte disse Ord om den lille Stund, hvori Disciplene ikke skulde se ham og saa at sige bringes til Fortvivlelsens Rand, medens Verden skulde fryde sig i en stakket Sejrsrus. Den lille Stund med dens dybe, ja haabløse Sorg var for Disciplene fra Langfredag til Paaskedag. Og i Sandhed, mine Venner, hjærteskærende var deres Graad og gribende deres Klage. Jesus var taget fra dem, og de forstod ikke, at det burde ham at lide dette og derefter at indgaa til Herlighed. Og ej heller, at de selv gennem den lille Stund skulde modnes til at erobre den Verden for Herren, som nu havde hængt ham paa Korset.

Mørket lagde sig over det ganske Land i trende Timer, saa Solens Straaler ikke formaaede at gennemtrænge det; men fastere endnu havde Sjælemørket lej-

ret sig om Disciplene, — intet Lysglimt, intet Haab! Ti han, om hvem de havde haabet, at han skulde forløse Israel, havde nu udaandet paa Korset. Herrens Ord gik bogstavelig i Opfyldelse paa dem; de hylede og græd. De formaaede slet ikke i denne Stund at fastholde Herrens Forjættelse: „Jeg vil se eder igen, og eders Hjærter skal glædes, og ingen skal tage eders Glæde fra eder".

Men kunde vi i denne Stund mane Apostlene frem for os og spørge dem: Hvad synes I om de smaa tunge Stunder i eders Liv og især om denne den tungeste af dem alle? saa er jeg sikker paa, at de vilde svare: Det var en saare betydningsfuld Stund, ja alle de smaa tunge Stunder i vort Liv har været værdifulde Stunder, som vi ikke vilde have været vel tjent med at være foruden. Men var det saaledes for dem, saa maa det ogsaa være saaledes for os, og vi vil da med dette for Øje spørge:

Hvad er da disse smaa tunge Stunders Betydning for det kristne Menneskeliv? De tunge og mørke Tider, da Taaren væder vort Øje, og Mørket lejrer sig om vore Sjæle; de Tider, som vi helst vilde være foruden; men som vi saa daarlig kan undvære. Jeg kunde svare ganske kort saaledes: *Det er i de Stunder, at vi dannes under Faderens Haand til at være Lysets Børn!* Jeg ved det for vist, mine Venner, at det var i saadanne Stunder, at jeg dannedes til en Herrens Tjener, der ønskede mig bort fra Løgnens og Mørkets onde Væsen hjem til Lysets de evige Boliger. Derfor takker jeg Herren ogsaa for de mørke Stunder i mit Liv, og derfor priser jeg ingenlunde det

Menneske lykkeligt, der aldrig har kendt saadanne Stunder, men det Menneske, der har gennemkæmpet dem til Fred og Glæde.

Men for ret at faa Klarhed over de tunge Tiders Betydning i Menneskelivet, saa vil vi fæste Blikket paa enkelte af Guds Stormænd.

David er kaldt Manden efter Guds Hjærte, og visselig var han det. Men dannedes han dertil, da han stod paa sin Magts og Æres højeste Tinde og med kongelig Myndighed kunde byde over de undertvungne Nabofolk?

Jeg tror det næppe!

Det var nok i saadanne tunge Stunder, som da han grædende og barfodet maatte flygte for sin egen Søn, eller da han med sønderknust Hjærte bad: „Skab i mig et rent Hjærte, o Gud, og forny en stadig Aand i mit inderste". Det var i saadanne Stunder, han bøjedes ned i Ydmyghed, fik Lede til Falskhed og Svig, til Mørkets Væsen og Kødets onde Lyst. Det var i saadanne Stunder, at han lærte af hele sit Hjærte at længes efter Livet: „Hver Tanke ren, hver Gærning uden Brøst".

Da Peter havde fornægtet sin Herre og Frelser trende Gange i Ypperstepræstens Gaard og stod der udenfor, da trillede tunge, bitre Taarer ned ad hans Kinder; og aldrig i sit Liv har Peter vist følt en saadan Lede ved Fornægtelsen, som netop i denne Stund. Hvor afskyeligt stod det ikke for ham at fornægte Jesus, og han har nok tænkt ved sig selv: Aa, gid jeg dog kunde faa Lov og Lejlighed til at bekende

ham igen, saa skal jeg gøre det med hele min Sjæls fulde Kraft og Inderlighed.

Eller Thomas! Vi ved, at han sagde, da han hørte Vidnesbyrdet om Jesu Opstandelse: ,,Uden jeg ser Naglegabene i hans Hænder og Spydstikket i hans Side, vil jeg ingenlunde tro''. Da han saa ser Jesus igen og hører det mildt bebrejdende: ,,Salig er den, som ikke ser og dog tror'', — hvor har Thomas da ikke følt Væmmelse ved sin Vantro, og hvor har han ikke bebrejdet sig selv, at han havde givet Vantroen og Tvivlens onde Væsen Raaderum i sin Sjæl. Det skulde aldrig, aldrig ske mere!

Disse tunge Tider blev vendt til Glæde for dem. Og det er alle Guds særlig benaadede Mænds og Kvinders Vidnesbyrd, at disse smaa Stunder har havt stor Betydning for deres Livsudvikling ved at give den *Retning, Dybde og Inderlighed.*

Men har I nu erfaret noget af dette?

Mange af eder vil maaske sige: Vi kender nok til de tunge Tider. Vi ved ogsaa, hvor trykkende disse kan være. Selv om vi ikke just har hylet og grædt som de første Disciple under Verdens Haan og Latter, saa har vi dog ofte fældet en Taare, der vidnede om, at Hjærtet var forstemt. Men videre er vi ikke kommen i Forstaaelsen af de tunge Tider. Vi har mærket deres Tryk; men vi har ikke faaet fat paa Velsignelsen i dem, — Vindingen for vort Menneskeliv har vi ikke kunnet øjne.

Se til Bunds i din egen Sjæl og sig mig saa: Mærkede du ikke den løndomsfulde Forbindelse mellem Synden, som den havde faaet Magt i din Sjæl, og

saa de smaa tunge Stunders Tryk? Følte du ikke i disse Stunder en mere sand, inderlig og dybtgaaende Lede ved Syndens onde Væsen end ellers? Opsteg der ikke fra Bunden af din Sjæl det Ønske: Aa, gid jeg dog var fri fra alt det onde, saa at jeg kunde leve „hver Tanke ren, hver Gærning uden Brøst“?

Men har du følt dette, da har du allerede mærket noget til de tunge Tiders Velsignelse; ti det er noget af det første, der forlanges af os. Uden Lede til Syndens onde Væsen kan vi nemlig ikke forsage Djævelen og alle hans Gærninger og alt hans Væsen.

Men er det saa alt, hvad de smaa tunge Stunder kan hjælpe os til? Nej, — Disciplenes Tro blev styrket igennem den lille Stund. Ganske vist vaklede Troen i den lille Stund, og det saa ud, som den skulde lide Skibbrud; men *det var ikke Dødens Krampetrækninger, — det var Fødselsveer.*

Hidtil havde de været vant til at se Jesus og saa tro paa ham Nu skulde den Tro fødes, der kunde fastholde ham i Ordet uden at se ham. Alt saa ud til i den lille Stund, at Jesus havde tabt og Verden sejret. Men efter Opstandelsen saa Disciplene, hvordan det hang sammen: Jesus havde hengivet sig i Døden, ikke fordi han var overvunden; men fordi Faderen i sin uransagelige Visdom og evige Kærlighed havde bestemt det saaledes os til Frelse.

De vidste nu, at hvor galt det end saa ud, og hvor højrøstet end Verden frydede sig i sin Sejrsrus, saa var Jesus dog den stærkeste, — hans Ord var til at stole paa. Og med denne faste Tro gik de ud for at erobre Verden for Jesus Kristus, efter at de havde

modtaget Aanden fra det høje. Ofte saa det ud for Menneskeøjne som paa Langfredag; men i Stedet for at græde og hyle, saa sang de Lovsange til Herren i fuld Forvisning om, at han var den stærkeste: Troen var bleven styrket til at taale Verdens Modstand, og Glæden havde taget fast Bo i deres Hjærter, — *den lille Stund havde været en Fødselsstund for den verdensbesejrende Tro og den evige Salighedsglæde.*

De smaa tunge Stunder har altsaa ogsaa en anden Betydning for det kristne Menneskeliv foruden den, at give os Lede til Syndens onde Væsen. De skal være Fødselsstunder, hvorigennem vor Tro skal fremtræde fornyet og styrket, indtil den staar som den faste Tro, Sejrvindersken over Verden.

Og er der noget, som vi trænger til, baade som Enkeltmennesker og som Kirkesamfund, ved Siden af det at faa Lede til Løgnens Blændværk og Mørkets onde Væsen, saa er det nok den faste Tro og den evige Salighedsglæde, der giver os Kræfter til mere og mere at vandre som Guds elskelige Børn, ulastelige for hans Aasyn, og hvorved vi bliver kendelige i én af Synden formørket Verden som Lysets Børn.

Verden fryder sig endnu og haaber paa efter næsten to tusind Aars Kamp, at den skal sejre over Herrens Menighed. Man kan nu og da høre udtalt, at om hundrede Aar vil Kristendommen være en hel anden, omdannet efter Tidens Tankegang, eller ogsaa vil den være magtesløs. Naar vi staar overfor den hoverende Verdens Spot, da trænger vi til den faste Tro paa, at om end Verden mener sig sejrsikker, den skal dog falde; ti Herren er den almægtige. Den mæg-

tige Verden faar aldrig Lov til at staa længere eller gaa videre, end han vil tillade.

Og saa var der Glæden, som ingen kan tage fra os. Det er Salighedsglæden, hvori al Livets Bedrøvelse forsvinder, ligesom Fødselssmærterne helt taber sig i Glæden over, at et Menneske er født til Verden. Med denne har det sig som med Moderglæden: den bliver til gennem Smærte, og ingen kan tage den fra os!

Hvor harmede det ikke Jøder og Hedninger, at de ikke kunde fratage de første Kristne denne Glæde selv i Dødsstunden. Da Stefan stod for Raadet, og hans Ansigt lyste som en Engels Ansigt, fordi Himmelglæden boede i hans Sjæl, da skar det dem dybt i deres Hjærter, og de skar Tænder, førte ham uden for Staden og stenede ham. Men Glæden kunde de ikke tage fra ham, — gid den maatte bo hos os i større Fylde; thi det er den, der giver os det lyse, milde, elskelige Præg.

Det kristne Menneske kan sige om de smaa tunge Stunder, hvad Josef sagde til sine Brødre: ,,Gud vendte det til det gode for at gøre, hvad nu er sket, og holde meget Folk i Live''. De smaa Stunder kan være tunge; men det staar urokkelig fast i Herrens Menighed, at Gud vender dem til det gode for at holde os i Live.

Svært var det for Disciplene at forstaa Herrens Tale om den lille Stund, og svært er det for os midt i Modgangen at leve paa det, at Gud vil vende vor Bedrøvelse til Glæde, — ja, at Bedrøvelsen er svanger med Glæde, skal vorde til Glæde, og at disse smaa

Stunder er nødvendige for Udviklingen og Modningen af vort kristne Menneskeliv. Det var først, da Disciplene havde gennemlevet den lille Stund og set Herren igen, at de ret forstod hans Tale. Og ligesaa med os. De smaa mørke Stunder i vort Liv skal — ligesom hebraiske Bøger — læses bag fra. Først naar vi har gennemlevet de tunge Stunder, og Glæden atter har taget Bo i vore Hjærter, kan vi begynde at forstaa deres Betydning.

Det var Frigørelsesstunder og Fødselsstunder. Vi fik i dem en saadan Lede til Syndens onde Lyst, at det blev muligt for Menneskens Søn at gøre os *virkelig fri.* Og det var Fødselsstunder for den verdensbesejrende Tro og den evige Salighedsglæde.

Men som det er i det enkelte Menneskes Liv, saaledes er det ogsaa med et Kirkesamfund. Vi har kendt til tunge Tider; men jeg tror, at Gud vil vende dem til det gode for at holde os i Live; ja, Bedrøvelsen er allerede for en Del vendt til Glæde. Og dersom vort Kirkesamfund i disse tunge Tider ret har faaet Lede til Løgnens Blændværk og Mørkets afskyelige Væsen og Lyst til som Samfund at leve „hver Tanke ren, hver Gærning uden Brøst", saa kan og vil Menneskens Søn gøre os virkelig fri fra det onde, og saa skal det nok vise sig, at disse tunge Tider har været *Frigørelsesstunder,* baade nødvendige og velsignelsesrige for os.

Og er vor Tro paa den usynlige Herres Nærværelse hos os i sit Ord og i sine Indftiftelser bleven styrket, saa at vi er fuldt forvisset om, at han er med os, trods Modstandernes overmodige Tale om, at han

er vegen fra os, saa har de tunge Tider for vort Samfund været *Fødselsstunder* for den verdensbesejrende Tro og den evige Salighedsglæde. Vi trænger til at naa videre frem; men vi tør dog sige det uden Pral: *Vi har set Herren igen efter de tunge Tider; vi har følt hans Nærværelse iblandt os!*

Derfor tror jeg for vist, at den danske ev.-luth. Kirke i Amerika efter de tunge Tider skal fremtræde som den rensede og styrkede Kirke, mere modnet og dygtiggjort til at virke til Herrens Ære og til Velsignelse for vort danske Folk her i det fremmede Land, — Gud lad det times os for Jesu Kristi Skyld! Amen!

Det kostelige Livsindhold.

(Prædiken holdt ved Aarsmødet paa Skolen i Des Moines i Juni 1900).

(Mark. 14, 3—9.)

Jesus holder Hvil i Bethania, før han gaar til den store Kamp, der naar sit Højdepunkt i Korsets Ord: „Min Gud, min Gud, hvi har du forladt mig!"

Medens han saaledes holder Hvil, da er det, at Maria kommer med den kostelige Salve og spreder Vellugt om Herren. Det var den samme Maria, der tidligere havde valgt den gode Del, som ingen kunde tage fra hende. Hun havde tilsidesat al Travlhed for at sidde stille ved Herrens Fødder og lytte til hans Tale. Hun havde i saadanne stille Stunder ladet Herrens Ord sænke sig ned i Sjælens Dyb og udfolde sig der, og naar hun denne Dag bragte ham den kostelige Salve, saa var det som en Frugt af hans eget Ord i hendes Sjæl, et Vidnesbyrd om, at i hendes Liv var der et kosteligt Indhold.

Ja, Alabasterkrukken med den kostelige Salve er

et Billede paa Maria selv. Et kosteligt Indhold i et skrøbeligt Glas. Et kosteligt Livsindhold i et skrøbeligt Legeme. *Herrens Ord, modtaget af Hjærtets Tro og udfoldet i Kærlighed, det var Marias Livsindhold, dyrebar i Herrens Øjne.*

Hvordan er det med os?

Har vi i stille Stunder lyttet til Herrens Ord som hun og ladet dem sænke sig ned i Sjælens Dyb? Har vi modtaget dem med Hjærtets inderlige Tro og ladet dem udfolde sig i Kærlighed? Det er det store Spørgsmaal; ti uden dette ejer vi ikke det kostelige Livsindhold, som Maria ejede i saa stort Maal, og alt det herlige og kostelige i denne Verden er for intet at regne i Herrens Øjne mod dette Livsindhold baaret i skrøbelige Lerkar af Syndere paa Jord.

Men da Maria sønderbrød Krukken og lod den kostelige Salve strømme ud over Jesus, knurrede nogle af de tilstedeværende. Det var en rædsom Spilde af den kostelige Salve. Den kunde have været bedre anvendt. De fattige, t. Eks., kunde have faaet godt af den. Det lyder saa smukt; men af Herrens Ord ser vi, at de talte saaledes, ikke af Kærlighed til de fattige, men fordi de var gerrige (Joh. 12, 4–6). Judas talte i Spidsen for denne Flok ud af et andet Livsindhold end Marias. Det var ikke Kærlighed til Jesus og Gavmildhed mod de fattige, men *Egenkærlighed og Gerrighed, der var deres Livsindhold*, et værdiløst, haardt og uhyggeligt Livsindhold, saare tungt at bære paa.

Ud fra dette Livsindhold dømmer de den elskende Marias Gærning, og Dommen lyder: *Sikken*

rædsom ufornuftig Spilde! Men Jesu Dom: *Det var en god Gærning!*

Men se, mine Venner, er det ikke saaledes endnu? Naar vi bringer vore Ofre til Missionen, for at Herrens Ord kan blive bragt ud til de fattige, forkomne Hedninger; naar vi bygger Kirker til Menighedens Brug og Skoler for vor Ungdom, altsammen med det for Øje at sprede Vellugt om Herren og forherlige hans Navn, saa er der ogsaa i vore Dage Folk, som siger: et ufornuftigt Spild af Penge! Giv dem til de fattige, saa gjorde I dog Gavn med dem. Men Herrens Dom vil en Gang lyde anderledes over dem, der *elsker* og *ofrer* ogsaa iblandt os. Lad os derfor ikke lytte til disse, der taler ud af det egenkærlige og gerrige Livsindhold, men søge at ligne den elskende og ofrende Maria. En Gang skal det ses og sandes, at det er *dem, der elsker og ofrer, der bærer vort Folk og vor Kirke.*

Jesus siger om Maria: „Lader hende med Fred!" Det er Herrens Fredsord over hende overfor de Mennesker, der overfusede hende, og jeg tænker, at disse har faaet Munden lukket. Men dette Herrens Fredsord var ikke blot et Ord til hende; det var et Ord, udtalt over det kostelige *Livsindhold.* Derfor gælder det ogsaa os, saa sandt vi har noget af det samme Livsindhold.

Hvor trøsteligt er ikke dette; thi vi, som har naaet den modne Alder, vil vide, at hvor som helst dette Livsindhold findes i den faldne Verden, der er det udsat for at blive overfuset af Djævelen, Verden og vort eget Kød. Kommer vi saa ihu, at vi bærer

det i skrøbelige Lerkar, da føler vi, at det vilde være udsat for at gaa til Grunde, dersom Herren ikke talte sit mægtige Fredsord over det. Vi ved det jo alle, at en Gang skal det skrøbelige Lerkar sønderbrydes i Dødens Stund, og da ser det ud for menneskelige Øjne, som om alt gik til Grunde. Men ogsaa i denne Stund skal Herrens Fredsord lyde over dette Livsindhold, saa at det ingen Skade tager. Derfor kan vi i Herrens Menighed se fremad uden Gru og sige: lad kun Død og Djævel og Verden knurre imod os og overfuse os. Alt, hvad de skal naa, er dog kun at sønderbryde det skrøbelige Lerkar. Det indre Liv skal lades urørt; ti over dette har Herren talt sit mægtige Fredsord.

Dernæst siger Jesus: „Hun gjorde en god Gærning *imod mig*".

Vi er i den lutherske Kirke noget bange for at tale om gode Gærninger af Frygt for, at vi skal komme ind paa den katolske Kirkes Vildfarelse, at vi ved vore gode Gærninger saa halvt om halvt skal fortjene Saligheden, og derover glemmer vi ofte, at gode Gærninger bliver ihukommet af Gud og finder Velbehag hos ham. Da Engelen kommer ind til Cornelius, hedder det, at hans Bønner og Almisser er stegen op for Gud og ihukommes af ham (Aps. 10, 4). Og Jesus siger udtrykkelig, at et Glas koldt Vand, givet i hans Navn, skal ingenlunde savne sin Løn (Mt. 10, 42).

Vi kan sige i al Almindelighed, at enhver god Gærning har Værdi; men for at den kan faa en evig Ihukommelse, maa den være gjort i Jesu Navn eller

imod ham. Lad os tage et Eksempel: en Mand eller Kvinde gaar hen og plejer en syg. Det er en god Gærning. Men dersom denne Gærning er gjort blot mod den syge, ikke imod Jesus eller i hans Navn, da faar den ingen Ihukommelse her oventil. Det er en af de gode Gærninger, der hører Timeligheden til og forgaar med denne. — Eller en Millionær giver 10,000 Dollars til en Kirke eller Skole, da har denne Gærning Værdi, naar Kirken eller Skolen skal bygges; men er den gjort uden Forhold til Jesus, da faar den ingen Løn fra oven. Vi staar overfor dette timelig talt ufattelige, at den fattiges Glas Vand, givet i Jesu Navn, faar en evig Ihukommelse, medens Millionærens store Gave, givet uden Forhold til Jesus, forsvinder i Livets Strømgang.

Sagen er nemlig den, at det gælder om, ud af hvilket Livsindhold vi gør vore Gærninger.

Dersom vi gør vore gode Gærninger ud af det egenkærlige og gærrige Livsindhold, da gør vi dem ikke for at sprede Duft om Herren, men for at forherlige os selv. Verden priser den Slags Gærninger i Bladene, og for denne Pris og Ære kan den gærrige og egenkærlige godt give store Summer; men den Slags Gærninger gaar i Graven med vedkommende. De skal ikke som Marias ihukommes i Herrens Menighed til Dagenes Ende; ej heller stiger de som Cornelius' op til Gud i det høje. Nej, de Gærninger, der skal naa saa højt, maa *være en Frugt af det Livsindhold, der bestaar i Tro og Kærlighed, og de maa være gjorte imod ham, vor Herre Jesus Kristus.* Denne Kirke eller denne Skole er den synlige foranliggende Gen-

stand for din Gave; men bag ved maa du kunne skimte Jesus som den egentlige Genstand. Det er hans Forherligelse i Kirke, Skole og Folk, som du søger at fremme ved din Gave. Det er denne dybe Sammenhæng mellem Jesus og vore gode Gærninger, som han taler om, naar han siger: ,,Lader eders Lys skinne for Menneskene, at de se eders gode Gærninger og ære eders Fader, som er i Himmelen''. Ved Bekendelsens Lys skal det gøres klart for Verden, at vore gode Gærninger er en Frugt af vort Gudsforhold og ikke af vor egen Dygtighed eller Godhed. Ved det første æres Gud, ved det sidste Mennesket.

Hvad opnaar jeg da derved?

Jo, ligesom mit indre Liv i Tro og Kærlighed er inde under Herrens Fredlysning, saa at Verden kunde slaa mig ihjel, om saa skulde være, uden dog i mindste Maade at skade mit indre Liv, saaledes kommer mine Gærninger (min Livsgærning) ind under Herrens Fredlysning. Verden kan lige saa lidt berøve mig mine Gærningers egentlige Værd og evige Løn, som den kan berøve mig mit indre Liv. Mine Gærninger er derved unddraget Syndens og Dødens og Verdens Vilkaarlighed. De skal følge mig, og de kan ikke tilintetgøres. Mine Gærninger kan lige saa lidt slaaes ihjel, som det himmelske Liv i mit Indre. *Mit Liv og mit Virke er fredlyst af Herren;* og derfor har jeg kronede Dage.

Endelig siger Jesus om Maria: ,,Hun gjorde, hvad hun kunde''. Det vil sige: *hun har anstrængt sig!* Det har kostet Anstrængelse at faa Plads til

Troens og Kærlighedens Liv i hendes egen Sjæl, og det har kostet Anstrængelse at skaffe Salven til Veje.

Ak, om det samme kunde siges om os!

Vi har faaet vor Kristendom som en kostelig Arv fra vore Fædre, udformet gennem deres Kampe, deres Liv, deres Tankesæt; men vi maa ikke leve paa den blot som Arv. Den maa blive selverhvervet Ejendom derved, at vi anstrænger os for at gøre Brug af den til Herrens Ære og Folkets Vel. Vi ser saa mange rige Arvinger herovre leve blot paa Arv, og det ender da gærne med, at de gaar til Grunde, bliver unyttige Lediggængere. De vil uden om den Anstrængelse, som en god Brug af en Arv al Tid kræver af Arvingen.

Vil vi gøre god Brug af vor Kristendom, vor Arv derhjemme fra, da maa vi ikke sky Anstrængelsen, hverken med at uddybe vort eget Sjæleliv, saa at der kan blive mere og mere Plads for Troen og Kærligheden der inde, eller med at bringe Ofre til Herrens Ære. Jo mere vi anstrænger os derfor, des mere dyrebar vil Arven blive os. Vi vil ikke fristes til at opgive vor Kristendom, fordi vi hører én eller anden moderne Aand banbe paa, at den Kristendom kunde være god nok til vore Fædre, men for os i vor oplyste Tid her i det frie Amerika er den unyttig eller overflødig; thi vi har igennem Anstrængelsen erfaret, at hvad vi trænger til er Livet i Tro og Kærlighed, og det er ogsaa Tidens dybeste Trang.

Det er dette Livsindhold, der skal bære vort Samfund. Det er ud af dette, at vore Samfunds-

opgaver skal virkeliggøres til Herrens Ære. Lad os da leve vort Liv og bringe vore Ofre i Jesu Navn, saa vil han lyse sin Fred over os og over vor Gærning i Kirke, Skole og Folk. Amen!

Visdommens og Kundskabens Skatte.

(Kol. 2, 3).

(Foredrag ved Indvielsen af den 1ste Fløj ved Skolen i Des Moines d. 27. Sept. 1896).

Et af de brændende Spørgsmaal, som sætter Sindene i Bevægelse i vore Dage, er Spørgsmaalet om, hvor vidt det er muligt at forene enfoldig Kristentro med videnskabelig Granskning.

Eller er Tro og Videnskab ikke hinanden modsatte, saa at de, der vil ofre sig for den ene, maa løsrive sig fra den anden.

Man kan tidt høre udtalt i vore Dage, at Kristendommen kun er for de dumme, Fordummelsens Religion, en Hæmsko for al videnskabelig Granskning, en Hindring for Udviklingen i vor oplyste Tid. Som oftest spiller Videnskabsmandens Ulyst eller Uvilje til at modtage Troen dog en væsentlig Rolle i saadanne Udtalelser, saa Herrens Ord til de Skriftkloge ofte kan finde Anvendelse: ,,Ve eder, I Boglærde; ....I lukker Himmerig for Menneskene; ti selv gaar

I ikke derind, og I tillader ikke dem at komme ind, som vilde gaa ind“, (Mt. 23, 14). Og hvor Videnskaben træder os i Møde i en Personlighed, hvor der er Uvilje til at modtage Troen, der er det en Selvfølge, at der ingen Forstaaelse kan blive mellem Troen og Videnskaben. Men vi spørger da: er det Troens Skyld? eller er det Videnskabens eller Videnskabsmandens? Og hertil maa ganske bestemt svares: det er Videnskabsmandens!

Dette bevidnes da ogsaa tilfulde derved, at der er mange Videnskabsmænd i vore Dage, for hvem det lykkes ganske godt at forene Kristentro med videnskabelig Grundighed og Granskning. De har taget Kundskabens Nøgler (Lk. 11, 52) med Vilje til at gaa ind i Kristentroen og føre andre der ind, og det lykkes dem. Deres videnskabelige Grundighed og Granskning har ikke været til Hinder derfor.

Gaar vi tilbage til Pavli Dage, da møder vi i ham en filosofisk anlagt og videnskabelig uddannet Mand. Spørger vi ham: var det din videnskabelige Dannelse, dit filosofiske Anlæg, der til en Tid af dit Liv gjorde dig til Kristentroens svorne Fjende? saa vil han svare: nej, aldeles ikke! Det var den personlige Uvilje mod Kristentroen, der var til Hinder. Læser vi Brevet til Rom., Kap. 1—11, saa faar vi et storslaaet Indtryk af Pavli Oversigt over Jødernes og Hedningernes indbyrdes Forhold og Historiens Gang. Det er ikke en Dumrian, der har skrevet dette, men en Mand med filosofisk Anlæg og videnskabelig Uddannelse. Og efter at han saaledes har skuet ind i Historiens dybe, dunkle Gange, saa erkender han, at det dog er umaa-

delig lidt, han har set af Guds Visdom — ,,o Rigdoms Dyb, baade paa Guds Visdom og Kundskab". Ja, i det Rigdoms Dyb er for ham al Visdom og Kundskab samlet, og ud af dette Dyb henter han sin Visdom og Kundskab. Derfor kan han sige om Jesus Kristus: i ham er alle Visdommens og Kundskabens Skatte skjulte!

Altsaa er det da ikke saadan, at Visdommens og Kundskabens Skatte skjuler sig for den troende Kristen, men saaledes, at i Troens Genstand, vor Herre Jesus Kristus, er alle Visdommens og Kundskabens Skatte skjulte.

Og med den Forstaaelse af Spørgsmaalet er det da, at Herrens troende Menighed ikke blot har bygget Kirker, hvor Troens Lærdomme kunde blive forkyndt for Folket; men Menigheden har ogsaa bygget Skoler, hvor der kunde tilegnes Kundskaber paa alle Omraader. Saaledes er denne Skole rejst af troende danske Mænd og Kvinder, der følte det som en Nødvendighed for os som Kirkesamfund og som danske Kristne at faa en Skole, hvor vor Ungdom kunde ledes fremad i Kundskab, baaren frem af den kristne Tro. Og i Sandhed, det er nødvendigt i en Tid som vor, da mange Kundskabsskoler formedelst Ledernes personlige Uvilje mod Troen er ført ind i et Spor, hvor den kristne Tro spottes, og hvor man trækker paa Skuldrene ad en Udtalelse som den af Pavlus om Jesus Kristus, at i ham er alle Visdommens og Kundskabens Skatte skjulte. Dette er altsaa det første, som vi ønsker for vor Skole, at den maa blive et saadant

Lærdomssæde, hvor den kristne Tro sidder til Højbords.

Men ligesom der er mange Skoler i Modstrid med den kristne Tro, saaledes er der ogsaa mange, der lader Aandslivet helt ude af Betragtning, — Skoler blot for at lære de unge at tjene Penge. Vi underkender ingenlunde Pengenes Værd. Vi underkender heller ikke dette, at den opvoksende Ungdom bliver dygtiggjort til at tjene dem, — nej ingenlunde! Vi vil hjælpe til, at de kan blive dygtige Mennesker paa det praktiske Livs Omraader; men vi vil ved Siden deraf hævde, at dersom denne Dygtighed til at tjene Penge skal vindes derved, at Mennesket aandeligt talt gaar til Grunde, da er Vindingen for dyrt købt, alt efter Herrens eget Ord: ,,Hvad gavner det et Menneske, om han vandt den ganske Verden, men tog Skade paa sin Sjæl''. Derfor vilde vi gærne her værne om Menneskets Aandsliv i det hele taget, og særlig vil vi da søge at bringe vor Ungdom Forstaaelse af det Aandsliv, der er særegent for os som danske Kristne.

Ligesom jeg sagde før, at Kundskaben skulde gives i Overensstemmelse med den kristne Tro, saaledes skal det være vor Opgave at gøre denne Skole til *et Centrum for dansk Aandsliv i Amerika*, saa det Liv, som vi ældre har faaet Del i hjemme fra, maa blive budt den dansk-amerikanske Ungdom.

Og endelig en Ting til. Denne Skole skulde tillige værne om alt det sande, gode, ædle og skønne, det i det faldne Menneskeliv, som endnu vidner om, at vi er af Guds Slægt, (Aps. 17, 28). Der er danske

Skoler herovre, hvor Kristendommen sidder til Højbords, og hvor man vil fremme Aandsliv, — kunde disse Skoler da ikke være nok for vor danske Ungdom? Nej, ti disse er blevne Fjender at det menneskelige. Et mørkt og trangt pietistisk Livssyn har trængt sig ind, saa det menneskelige mere og mere trænges ud.

Her vilde vi altsaa gærne værne om og bringe vor Ungdom i Forstaaelse af det store og skønne, det ædle og gode, som ved Menneskeaandens Skaberkraft er frembragt baade paa Kunstens og Poesiens Omraader, fordi vi føler os forvisset om, at dette ingenlunde er Kristendommen imod, og fordi disse herlige Frembringelser af Menneskeaanden har en overordentlig stor Betydning med Hensyn til Opdragelsen og Udviklingen af den opvoksende Slægt.

Altsaa skal det da være vor Opgave her paa denne Skole at bibringe den opvoksende Slægt de Kundskaber, som de søger og trænger til, baaret frem af det kristne danske Aandsliv, med Ærbødighed for Mennesket i de unges Bryst og i Forstaaelse af det sande, gode og skønne.

Naar denne Skole er kaldt: „Den danske evang.-luth. Kirkes Universitet", saa er det jo et stort Navn til en saa lille Begyndelse. Dog er Navnet ikke for stort; ti det er netop Maalet, som vi skal stile efter,— Gud give, at det maatte naaes! Det eneste, der kunde for nærværende berettige os en Smule til at kalde vor Skole et Universitet, er den theologiske Afdeling, som dog ikke dette Aar vil blive endelig ordnet.

Denne Afdeling maa ellers faa særlig Betydning

for os som Kirkesamfund; ti derfra skal jo de vordende Præster udgaa. Vor Opgave maa da ogsaa være at faa denne Afdeling ordnet saa snart som muligt; ti vi trænger til Præster i Samfundet. Men da denne ikke er ordnet, saa skal jeg ikke tale videre derom.

Jeg vil saa slutte med at sige Tak til Gud for det allerede givne og til vort danske Folk for de Ofre, der er bragt for Skolen.

Og saa indvier jeg da i den treenige Guds Navn „Den danske evang.-luth. Kirkes Universitet" til et Lærdomssæde for det danske Folk i Amerika, idet jeg ønsker Guds Velsignelse over Livet paa Skolen i det hele taget, over de Mænd, der nu skal begynde Arbejdet, og over dem, der senere maatte komme til at tage Del deri, at Gud vil give dem Lykke og gode Raad i deres Gærning, saa at den maa blive til hans Ære og til Velsignelse for vor Kirke og vort Folk. Og jeg ønsker Guds Velsignelse over alle de unge Mennesker, som her maa samles for at søge Uddannelse, at de maa blive dygtiggjort til at fylde deres Plads i Livet og til at leve det af Guds Naade til Guds Ære.

Fred hvile over Skolen og over de mange, der maatte komme til at færdes her, — ja Fred med os alle i vor Herres Jesu Kristi Navn, Amen!

Tro paa Livet og dets sejrende Magt.

(Foredrag ved Indvielsen af den 2den Fløj ved Skolen i Des Moines d. 15. Febr. 1899).

Saaledes lyder det fra en vis Side, hvor man taler i høje Toner om Menneskelivets Udvikling og søger at bevise, at det har udviklet sig fra Dyrelivet, ja fra meget lavere Tilværelsesformer til dets nuværende høje Tilstand, hvor det er højt ophøjet over Dyrene, og hvor det udvikler sig fremdeles ved Livets egen sejrende Magt.

Hvor højt der paa den Maade kan naaes, er ikke godt at sige; men det gaar stadig fremad derved, at de stærkere Individer sejrer over de svagere. Det er Naturens Gang og har været det maaske i Millioner af Aar. Det er Livets egen sejrende Magt, der gør sig gældende, og det er til Tro paa dette Liv og dets sejrende Magt, at man kalder især paa Ungdommen. Der skal være noget frigørende, noget ophøjet i dette Syn paa Livel og dets Udvikling fremfor i det gamle kristelige Syn, hvori det fastholdes, at Mennesket be-

gyndte højt oppe, men ved Fald sank saa dybt ned og blev saa afmægtigt, at det nu er ude af Stand til ved sin egen Kraft at naa opad mod den Højde, hvorfra det er falden. Det har tabt sin rejsende Magt og maa nu for at vinde Sejr i Tro se hen til en anden.

At denne Tale om at tro paa Livet og dets egen sejrende Magt, denne storartede Udvikling, har noget lokkende ved sig og frister mange Mennesker, især af de stærke unge, der føler de naturlige Livskræfter svulme i Brystet, er vel desværre sandt. Men prøv at gaa ud med denne Tro paa Livet og dets egen sejrende Magt, hvor Livets Byrder bæres og dets Kampe kæmpes. Gaa til den, der har stavret svag og afmægtig om i Aaringer, søgt Læge efter Læge, men uden Resultat. Han gaar nedbøjet og med tunge Tanker, — raab ham ind i Øret: Tro paa Livet og dets egen sejrende Magt! Det vil klinge som gal Mands Tale i hans Øren; ti Livet er ikke sejrende, men tabende i ham. Det bliver afmægtigere Dag for Dag.

Eller sig det til en døende, der sukker efter Trøst og Kraft i den sidste Kamp, og det vil lyde som den kaadeste Spot midt ind i Dødens højtidelige Alvor. Du vil blot ved saadan et Par Tilfælde have faaet en Følelse af, at denne Tro paa Livet og dets egen sejrende Magt er værdiløs paa Livets Kampplads. Men er den værdiløs der, saa er den i dybeste Forstand værdiløs i Menneskelivet.

Men naar jeg har valgt ved denne Lejlighed, med Hensyn til denne Flok af unge Mennesker, at tale om at tro paa Livet og dets sejrende Magt, saa er det ikke, fordi jeg særlig vil bevise det værdiløse i denne

Tro paa Livet uden Gud, men for at sige saa indtrængende som muligt: Tro paa Livet og dets sejrende Magt! — ikke efter fritænkerske Forskrifter, men efter *den Tro, hvorpaa der døbes i Herrens Menighed; ti i denne Tro vinder Livet sejrende Magt.* Og hvad vi trænger til i Kirke, Skole og Folk er netop en Ungdom, i hvilken de friske, svulmende Kræfter er i Pagt med en fast Tro paa Livet og dets sejrende Magt i Jesus Kristus vor Herre, En saadan Ungdom er en Velsignelse og Ære for et Land, en sejrende Kraft i et Folk.

Det er de bedste Mænds største Opgave i et Folk at opdrage en saadan Ungdom, i hvis Hænder de, naar deres egen Arbejdskraft svinder og Haaret graaner, kan lægge Styret i Folket i Tro til, at hvad de har gjort godt, vil den kommende Slægt være i Stand til at gøre bedre, fordi den ejer Ungdomskraften i Pagt med Tro paa Livet og dets sejrende Magt i Herrens Menighed. En saadan Ungdom trænger vi til, og derfor slaar jeg til Lyd for en saadan, hvor jeg taler til de unge, og spørger: vil I være os en saadan Ungdom? en Ungdom, hvortil vi kan knytte Fremtidshaabet, fordi Ungdomskraften er i Pagt med Tro paa Livet og dets sejrende Magt i Herrens Menighed.

Nu har vi bygget igen, kønt og godt. Der er bragt store Ofre, og naar mange af os har ofret saa glad og villigt, saa er det for vor Ungdom. Vi vilde gærne være med til at opdrage en Ungdom, hvortil Fremtidshaabet kunde knyttes. Og saa gælder det først og fremmest om, at I kan gaa ud og tage en Gærning op i vort Folk med en fast Tro paa Livet og

dets sejrende Magt. Det gælder ikke blot dem, der skal være Præster i Menighederne, Lærere i Skolerne, eller hvis Gærning det maatte blive i Tale og Skrift at virke iblandt vort Folk. Det gælder alle, hvad saa end den daglige Syssel maa blive. Det at leve i Tro paa Livet og dets sejrende Magt i Herrens Menighed har stor Betydning, selv om Livet leves nok saa ubemærket. Moderen, der lever mellem sin Børneflok i Tro paa Livet og dets sejrende Magt og opdrager sine Børn til det samme, er med til at lægge Grundvold i den ny Slægt. Hun er med til at bygge sit Folk.

Og vil I være os en saadan Ungdom, saa kan vi give eder det Vidnesbyrd med ud i Livet, at det giver fast Grund under Fødderne. Arkimedes skal en Gang have sagt: „Giv mig et fast Punkt at staa paa, saa skal jeg løfte Jorden af dens Hængsler". I Troen paa Livet og dets sejrende Magt i Herrens Menighed er der givet et fast Punkt, hvorfra Du kan løfte — ikke Jorden af sine Hængsler, men din Del af Livets Byrder og Arbejdets Besvær, — ja ikke det alene; men paa dette Punkt kan du være med til at løfte det bedste i vort Folk og bære det frem til Sejr paa Moders Maal og i Fædres Tro. Da kan du ogsaa være med til at række Haanden ud efter disse, der er bleven drivende Vrag i vort Folk, fordi de ikke havde noget fast Punkt at staa paa i Livets Storme, og sige til dem: tro paa Livet og dets sejrende Magt i Herrens Menighed, saa vil du faa Hold paa dig selv og Livets sande Glæde. Og staar du ved en syg eller døende, saa kan du sige til ham: Tro paa Livet og

dets sejrende Magt, saaledes som det er aabenbaret i Jesus Kristus; thi saa gælder hans usvigelige Ord ogsaa dig, at selv om du dør, saa skal du dog leve. Da vil den døende ikke føle din Tale som Spot; men den vil rejse det sunkne Haab, og Troen vil vise sin sejrende Magt i den sidste Kamp.

Det var med denne Tro paa Livet og dets sejrende Magt, Apostlene gik til de dybt sunkne Hedningefolk, og de rejstes op af deres Fornedrelse. Der kaldtes paa det bedste i Folket, og ved Troens Kraft blev det hjulpet frem til Sejr, saa at Apostlen Johannes kunde skrive som Olding: „Vor Tro er den Sejr, som overvinder Verden“. Aldrig har der vel heller siden staaet en Flok af unge Mænd, i hvem den naturlige Kraft har været i en saa inderlig Pagt med Troen paa Livet og dets sejrende Magt som i Herrens Apostelskare.

Men overalt, hvor Ungdomskraften gaar i Pagt med Troen paa Livet og dets sejrende Magt i Herrens Menighed, der fører det til Oprejsning, til sejrende Daad. Og til en saadan kalder vi ad vore unge.

Der er saa meget i vort Folk, der trænger til at blive løftet op til Sejr. Arven derhjemme fra i Modersmaal og Fædres Tro, i Kunst og Videnskab. Skal denne Arv løftes af den kommende Slægt for af den at ejes, udvikles og føres videre? Vil I lade:

„....det Aandens Guld og Gods,
Som de gamle bragte os,
Gaa i Arv til mange Slægter
Ved den Gud, som al Ting mægter.“

Ja, derom spørger vi, og dertil kalder vi paa vor Ungdom. Men skal det lykkes, da maa Ungdomskraften træde i Pagt med Troen paa Livet og dets sejrende Magt i Herrens Menighed.

Gud give, at denne vor Skole maa blive en Hjælp i saa Henseende, saa har vi ikke bygget forgæves.

„Herre! med dig tør vi haabe stort
Lovsang skal tone, Daad blive gjort."

— — — — — — — — — — — — — — —

En Fritænker holdt Foredrag i en Landsby i England og sluttede med i en overlegen Tone at opfordre Forsamlingen til en Diskussion.

Da rejste en gammel krumbøjet Kone sig op og sagde til ham: „Min Herre! jeg har en Spørgsmaal at gøre Dem".

„Nu vel, min gode Kone", sagde Fritænkeren, „hvad er det?"

„For ti Aar siden", svarede den gamle Kone, „blev jeg efterladt som Enke med otte uforsørgede Børn. Jeg havde kun en Bibel; men ved at følge dens Anvisning og stole paa Gud, er jeg bleven i Stand til at ernære mig selv og mine. Jeg gaar nu mod Graven; men jeg er fuldkommen lykkelig; ti jeg ser fremad mod et evigt saligt Samfund med Jesus. *Det har min Tro gjort for mig*, — hvad har Deres Maade at tænke paa gjort for Dem?"

„Naa, min gode Kone", svarede Fritænkeren, „forstaa mig ret; jeg ønsker aldeles ikke at forstyrre Deres Lykke; men . . . ."

„Aa, det er slet ikke Spørgsmaalet", afbrød den

gamle Kone ham, — ,,hold Dem til Sagen: *hvad har Deres Fritænkeri gjort for Dem?*"

Endnu en Gang søgte Fritænkeren at komme bort fra Spørgsmaalet; men Forsamlingen faldt ind med stormende Bifaldsraab for den gamle Kone, og han maatte fjærne sig, slaaet af en Kvinde, der igennem et haardt Liv havde erfaret Kristentroens Kraft og Velsignelse.

— — — — — — — — — — — — — — —

Afdøde Dr. Alhfeld i Leipzig sagde en Gang i en Afskedstale til sine Konfirmander:

,,Vantro Mennesker vil ryste paa Hovedet ad eders Tro. De vil kalde deres Vantro for Fremskridt. De vil sige til eder: der er gjort Fremskridt i alle Ting! Hvorfor vil I da holde fast ved den gamle Tro?

Saa skal I svare dem: den gamle Sol har skinnet i tusinder af Aar, og ingen kan give os en bedre. Vi gør ikke Fremskridt ved at vrage den, men kun ved at lære at bruge dens Straaler bedre.

Saaledes er det med Kristus. Han skinner gennem alle Tider som Menneskelivets Sol. Han er den samme i Dag og i Morgen og i al Evighed, og det er ikke Fremskridt at kaste Vrag paa ham. Vi maa lære at bruge hans Naades Straaler bedre og bedre. *Det er vort Fremskridt!*"

Underet i vor Tid.

(Aps. 26, 8).

(Foredrag ved Indvielsesfesten paa Nysted Højskole den 8. Sept. 1899).

Underet!

Ja, hvo tror vel paa noget saadant i vore Dage? Havde det været for fem hundrede Aar siden, saa havde det været en anden Sag; men i vor oplyste Tid, — nej da er man bleven klogere. Videnskaben har talt med Kendermine og sagt: der sker intet Under! Alle Ting følger en lovbunden Orden; det er vi naaet til Erkendelse af i vore Dage, og Underet har aldrig eksisteret uden i uudviklede, uvidende Menneskers Hjærner.

Ikke des mindre hævder vi i Herrens Menighed, at Underet er Fakta, en lige saa sikker Virkelighed som — den franske Revolution. Underet staar ikke ved Videnskabens Anerkendelse og falder ikke for dens Skud. Men naar vi hævder dette, da trækker man medlidende paa Skuldrene, eller man smiler

overlegent og siger: I er langt tilbage! I følger ikke med i Tidens Udvikling og Oplysning.

Lad os se, om denne Tale ikke kan vises tilbage, saa at vi som Kristne kan beholde vor Tro paa Underet og dog være udviklede og oplyste Mennesker.

I. Underet og Naturen.

Spørger vi den vantro Videnskab, hvordan alt er bleven til, saa svarer den: *igennem Udvikling!* Igennem Millioner af Aar har denne Verden udfoldet sig. Men spørger vi saa videre: hvorfra og af hvad? I siger jo selv, at *af intet kommer intet*, og i Følge denne eders egen Grundlov, saa kan denne Verden ej heller være udviklet af intet.

Hertil svarer man, at der maaske nok har været en lille Begyndelse, et Urkim, hvoraf alle Ting har udfoldet sig. Men har der været et saadant Urkim, da er dette et enestaaende Under. Aldrig siden har man set et saadant Urkim, hvoraf en hel Verden har udfoldet sig, og *hele denne Tilværelse hviler da paa et Under.* Man har bare skubbet dette saa langt tilbage i Tiden som muligt, og selv om man saa havde en Følelse af, at man ikke var helt færdig med Underet, saa var man dog fri for det som en vedvarende Mulighed i Verdensløbet. Ti at indrømme, at en almægtig Gud har skabt alt fra Begyndelsen af, det er at indrømme Underet som en vedvarende Mulighed. Det

er nemlig umuligt for os at tænke, at den almægtige Gud ved Skabelsen skulde have udtømt sin Almagt saaledes, at han nu staar som den afmægtige overfor det skabte. Har han ved sin Almagt gjort, at alle Ting er bleven til, da maa han ved den samme Almagtskraft være i Stand til at gribe ind, ændre og føje til, eftersom han i sin Visdom ser, at det tjener til at fremme hans evige Plan.

Ja, men *Underet er naturstridigt*, siger man.

Lad os se! Da Jesus gjorde Vand til Vin ved Brylluppet i Kana i Galilæa, da skete der et Under, et Tegn, og mange troede paa ham.

Vand til Vin! Det skulde være en naturstridig Forvandling. Men er det da ikke det samme, der sker hver eneste Sommer ude i Naturen, hvor Vandet fra Jorden indsuges af Vintræets fine Rødder og gaar igennem dets Grene for at ende som Vin i Druerne? Vand til Vin er ikke en naturstridig Forvandling. Ude i Naturen sker dette efter den planlagte Orden, hvorefter Naturens Kræfter virker lovbundne. I Kana i Galilæa skete dette paa en anden Maade, ad andre Veje; men det samme Maal blev naaet: Vand blev til Vin! Der er Enhed i Maalet. Mon der ikke ogsaa er en indre Harmoni mellem Kræfterne, der virker planlagt, lovbundet i Naturen, og dem, der virker frit i Underet? Jeg mener, at vi her staar overfor en Enhed i disse Kræfter, et Slægtskab saa inderligt som mellem Faderen og den Enbaarne, der hviler i Faderens Skød. Og naar vi staar overfor andre Undere, hvor vi ikke kan se denne Enhed, da tror jeg ingenlunde, at det er, fordi den fattes, men fordi vi er

for kortsynede til at se den. Men da er Underet heller ikke i sin dybeste Grund naturstridigt.

Men Underet strider mod Naturens *uforanderlige Love,* siger man videre.

Saa lad os tage et Eksempel. Jeg tager en Sølvdollar og kaster den op i Luften. I Følge Tyngdeloven, som er én af de uforanderlige Naturlove, falder den nedad mod Jorden; men jeg kan ved en Viljebeslutning og Kraften i min Arm gribe den og holde den oppe.

Hvad sker saa? Brydes Naturloven eller sættes den ud af Kraft? Nej, aldeles ikke! Men en anden Kraft træder til, som i dette Tilfælde er mægtig nok til at holde Dollaren oppe til Trods for, at Naturloven virker med sin sædvanlige Kraft paa den for at føre den ned til Jorden. Ved min Viljebeslutning og Kraften i min Arm sker der noget andet, end der vilde have skét, hvis jeg ikke havde grebet ind.

Ja, siger du, men en saadan Ubetydelighed som en Sølvdollar kan enhver jo holde oppe. Noget helt andet er det, naar der er Tale om det hele store Verdenssystem. Men ved du vel, om det hele Univers med dets utallige Kloder vejer mere i den almægtiges Haand end en Sølvdollar i min? Jeg tror det ikke. Men hvad du og jeg saaledes kan gøre i det smaa, det kan den almægtige Gud gøre i det store, uden i mindste Maade at tilintetgøre Naturens Love. De virker som sædvanlig hver efter sin Orden; men den almægtige Gud kan gribe ind og gøre, at der sker noget andet end det, der ellers vilde have sket, til Trods for at Naturlovene virker med deres fulde Kraft.

Endelig siger man, at Underet strider mod *vor Erfaring:*

Lad os tænke os en gammel Sømand for to hundrede Aar siden. Gennem mere end en Menneskealder havde han ført sit Skib, snart mod Vind og Strøm, snart med. Hvis man da fortalte ham, at et Skib kunde føres lige mod Vind og Strømgang uden Sejl og Krydsning og Aaretag, saa vilde han sværge en drøj Sømandsed paa, at det var Løgn — vilde Fantasier! Nej, han havde *Erfaring* for, at sligt ikke kunde lade sig gøre. Han kendte af Erfaring Vindens og Strømmens Magt, og mangen haard Tørn havde han taget, naar Skuden skulde føres op mod disse Magter, — nej fortæl mig ikke Historier! Uerfarne Folk kan I maaske faa til at tro sligt; men jeg ved bedre.

Imidlertid ved vi alle i vore Dage, at de stolte Snekker gaar deres støtte Gang mod Vind og Strøm uden Sejl og Krydsning og Aaretag. Hvad er da Grunden hertil? Gaar Vind og Strøm efter andre Love i vore Dage, eller er deres Virkning bleven en anden? Nej, aldeles ikke! Men den gamle Sømand troede, at hans Erfaringer var udtømmende paa det Omraade. Det hele krævede en Kraft, som han ikke kendte, og paa hvis Tilværelse han ikke vilde tro.

Men saaledes staar den vantro Videnskab overfor Underet i vore Dage. Den har svoret mangen en drøj Sømandsed paa, at Underet strider mod dens Erfaring, og med samme Ret som den gamle Sømand. Vi trænger alle til at mindes, at den menneskelige Erfaring er saare indskrænket. Den omfatter saa saare lidt af Verdensaltet, og den vil saa nødig er-

kende sin egen Indskrænkethed. Ulykken for Videnskaben er den samme som for den gamle Sømand. For at føre Skibet op mod Vind og Strøm krævedes en Kraft, som han ikke kendte og paa hvis Tilværelse han ikke vilde tro. For at Underet kan ske, kræves en Kraft, som Videnskaben som Videnskab ikke kender, og paa hvis Tilværelse den ikke vil tro.

Hvor mangen en vantro Læge har ikke svoret en drøj Sømandsed mod de Kristnes Tro paa Opstandelsen. Han siger som Sømanden: jeg ved bedre, — fortæl mig ikke Krøniker. Hvor ofte har jeg ikke set, at det underlige Pumpeværk i Mennesket, som man kalder Hjærtet, er gaaet i Staa, og naar Hjærtet staar stille, saa brister Øjet, og Legemet begynder at gaa sin Opløsning i Møde. Kom ikke med den Tale om de dødes Opstandelse til mig. Den strider mod min Erfaring. Og dog er alt, hvad der kræves for at dette kan ske, en Kraft, som han ikke kender, og paa hvis Tilværelse han ikke vil tro.

Den, der var mægtig til at danne Mennesket af Støv fra først af, maa ogsaa være mægtig til at oprejse Støvet igen.

Denne Krafts Tilværelse erkendes og erfares i Herrens Menighed. Men her standser vi med at sige: at *Underet i Naturen er Gud i Arbejde ad andre Veje og paa andre Maader end de i Naturen planlagte og til det ordnede Verdensløb lovbundne.* Det er den samme Guds Kraft, der virker i Underet som i den lovbundne Natur.

II. Underet og Herrens Menighed.

Gaar vi saa fra Naturens Omraade over til Menighedens og søger et Udtryk for den Kraft, der her er virksom, da finder vi et saadant hos Apostlen Paulus, nemlig: *Jesu Kristi Opstandelses Kraft.*

Men ligesom Guds Kraft i Naturen virker hovedsagelig ad lovbunden, planlagt Vej og kun nu og da frit, saaledes er det ogsaa med hans Søns Kraft i Menigheden. Den virker regelmæssig, bunden til en planlagt Orden, og kun nu og da virker den frit. Og deri er der paa begge Omraader en overordentlig stor Velsignelse. Vi Mennesker er skabt for planlagte, lovordnede Forhold, og vi vilde befinde os saare ilde ved at være Genstand blot for vilkaarlige, fritvirkende Kræfter.

Da Jesus skabte Brød til de mange Munde i Ørkenen, da skete det ved Kræfternes fri Indgriben, ikke ad planlagt, lovbunden Vej. Men sæt nu, at Landmændene skulde vente Brød paa den Maade, saa vilde det føre ind i en pinlig Usikkerhed. Man havde ikke saaet sin Sæd om Foraaret, for Høsten skulde staa der ved et Under. Sommeren gled, og man spejdede ængstelig efter det Under, der skulde bringe Høsten. Den ene Dag gik efter den anden. Det varede efter menneskelig Tankegang for længe, før Underet kom. Hvilken pinlig Uro og Usikkerhed! Nej, da er der anderledes Fasthed og Tryghed i den lovbundne Orden, at Sæd og Høst aldrig aflader, og at hvad et Menneske saar, det skal han og høste.

Men ligesom Gud saaledes har nedlagt sin Kraft

i Naturen til at virke efter lovbunden Orden, saa at Menneskets timelige Eksistens hviler derpaa, saaledes har Jesus Kristus nedlagt sin Opstandelses-Kraft i sin Menighed, hvor den virker igennem hans Indstiftelser efter lovbunden Orden, og *paa denne Kræfternes planlagte, lovbundne Virken hviler Kristenmenneskets Eksistens.* Dog har han ikke derved udtømt sig selv eller bunden sig selv saaledes dertil, at han ikke kan virke ad andre Veje eller paa andre Maader; men vi er bundne til disse som de Midler, hvorigennem hans Opstandelses Kraft møder os.

Lige saa urigtig som det vilde være af Landmanden at forlange Brød paa anden Maade end den, hvorpaa Gud frembringer Brød af Jorden, saaledes er det urigtigt af os som Kristne at forlange Undere. Vi maa holde os til Menigheden, *hvor Jesu Kristi Opstandelses Kraft virker planlagt, lovbunden ved Døbefont og Nadverbord paa alle dem, der vil stille sig i det rette Forhold til den.*

Men er Underet, denne Kræfternes frie Virken, ikke forsvunden af Menigheden? Der sker jo ikke Undere nu saaledes som i Apostlenes Dage.

Saaledes hører man tidt Folk tale, og her maa vi først gøre opmærksom paa, at én Tid i Menigheden kan være rig paa Undere, en anden fattig. Det retter sig ikke efter vore Ønsker og vore Tanker; men eftersom Herren i sin Visdom ser, at det kan tjene til Fremme af hans evige Tanker. Desuden er vor Tid næppe meget modtagelig for „Underet", — den vilde stille sig maabende overfor *dette underlige* i Stedet for troende at modtage „Underet" som „Under" og give

Gud Æren derfor. Dog er jeg overbevist om, at denne Kræfternes fri Indgriben aldeles ikke er ophørt i vor Tid; men den sker kun efter Herrens Raad, og hvor der er Modtagelighed derfor. Og dette bliver i vor Tid særlig paa Hedningemarken og saa i det stille, hvor den troende beder og modtager uset af Verdens Øjne.

Men ellers vilde jeg gøre opmærksom paa, at det største Under er aldeles ikke, at denne eller hin syge bliver helbredet for denne eller hin Legemssvaghed, men *at jeg, Synder som jeg er, kan blive genoprettet med Aand, Sjæl og Legeme efter Guds evige Herligheds-tanke.* Dette er et tusindfold større Under end det, der skete ved Templets Dør, da Peter sagde til den halte: „Staa op og gaa!" Ti dette gælder ikke en enkelt Legemsdel eller en enkelt Svaghed, men *det hele Menneske med alle dets Sygdomme.* Dette er det største Under, og det sker alle Dage indtil Verdens Ende i Herrens Menighed.

Her har vi i Sandhed Grund til at sige: Gud ske Lov og Tak! at vi ikke for vort hele Menneskes Gen-oprettelse skal spejde efter Kræfternes fri Indgriben, men kan holde os til det planlagte, til Kræfternes lov-bundne Virken, fuldt forvissede om, at det gode Værk, som ad den Vej er begyndt, ogsaa ad den Vej skal fuldkommes, Død og Djævel til Trods.

Jesu Kristi Opstandelses Kraft virker ikke her paa samme Maade, som da han opvakte Lazarus fra de døde; ti da virkede den frit og synlig selv for det vantro Jødefolk. Her virker den usynlig, men ikke mindre virkelig, og et langt større Maal skal naaes.

Jeg skal ikke opvækkes som Lazarus for atter at leve under de faldne Kaar og møde Døden igen. Jeg skal opstaa frigjort fra Døden og de faldne Kaar, fuldt skikket til at være hjemme i Himlens Sale. Og for at naa dette Maal skal jeg ikke ængstelig spejde efter *Følelser* eller *Rørelser* i det taagede blaa, men troende holde mig til Kræfternes planlagte, lovbundne Virken i Herrens Menighed.

Det er i Troen paa denne Kræfternes Virken, at vi med Apostlen Pavlus ser fremad mod ,,alle Tings Genoprettelse". Ikke mener jeg, at alle Ting skal ved Jesu Kristi Opstandelses Kraft blive genoprettet saaledes, som nogle har ment, at endog Djævelen selv skulde indgaa i Guds Rige og blive en Høvding blandt Engle, som han før har været. Ej heller at de ugudelige og vantro skulde uden Omvendelse og Tro faa Plads mellem de gudfrygtige og troende i Himmeriges Rige. Men jeg tror det for vist, at alle Ting skal blive genoprettede efter Guds evige Tanke, hvor Jesu Kristi Opstandelses Kraft faar Lov til at virke. Og derefter sukker vi i Menigheden.

Men ogsaa Naturen sukker; ti ogsaa den er underlagt Forkrænkelighed. Ogsaa den skal frigøres fra Forkrænkelighedens Trældom til Guds Børns herlige Frihed. Naar Jesu Kristi Opstandelses Kraft faar gennemtrængt Naturen, saa skal denne fremtræde som ,,den ny Jord, hvor Retfærdighed bor". Men ligesom Mennesket maa gaa gennem Døden, der menneskelig talt kan betragtes som *en Undergang*, saaledes maa den gamle Jord gaa gennem en Død, en Under-

gang, hvorfor ogsaa Skriften vidner lige fast om begge Dele: Menneskets Død og Jordens Undergang.

Da er det store Under sket, at overalt i Menneskelivet og i Naturen, hvor Jesu Kristi Opstandelses Kraft er kommen til at virke, der er alle Tings Genoprettelse sket, og det øvrige er fuldstændig udskilt fra os, saa det ikke længere kan friste os eller lægge Fald for vor Fod. Alle Baand er løst. Underet er fuldbyrdet i hele dets Udstrækning efter Guds Visdoms Raad; det Under, hvortil Begyndelsen skete, da Guds enbaarne Søn blev undfangen af en Kvinde; det Under, hvortil Begyndelsen for dit Vedkommende skete, da han blev undfangen i dig i Daabens hellige Stund.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Det hedder om Jesu Undergærning i Kana i Galilæa, at det var et *Tegn*, og dette kan siges om alle Herrens Undergærninger. Men hvad skal de da være Tegn paa? Netop derpaa, at hans Kraft er mægtig til at sejre paa alle Omraader, *baade i Naturen, i Menneskelivet og i Aandernes Verden.*

Tegn paa hans Herredømme over Naturen skete ved Brylluppet i Kana, hvor han gjorde Vand til Vin, i Ørkenen, hvor han skabte Brød til de mange Munde, ved at stille Stormen paa Genesaret Sø, ved at fylde Fiskernes Garn o. s. v., — i Menneskelivet ved at blinde fik deres Syn, døve deres Hørelse, halte deres Førlighed, døde opstod o. s. v. — i Aandernes Verden ved, at Jesus uddrev de onde Aander fra deres én Gang indtagne Stillinger i de besatte, der var deres faste Borge i Menneskelivet; ja, selv Aandernes Fyr-

ste, Djævelen, maatte gaa bort som den overvundne. Alt dette er Tegn paa, at Jesu Kristi Kraft magter alt, lige fra Havenes Dyb og ind under Himlens Bue, og er i Stand til at gaa sejrrig ud af Kampen med Fyrstendømmer og Magter, med Ondskabens aandelige Hær under Himlen.

Men disse Tegn er tillige *smaa Begyndelser paa Genoprettelsen*, og naar disse smaa Begyndelser bliver fuldkommede over alt og altomfattende, da har vi den ny Himmel og den ny Jord, hvor Retfærdighed bor.

— — — — — — — — — — — — — — —

Gud er Ordenens Gud. Derfor finder vi den planlagte, lovbundne Orden baade i Naturen og i Menigheden. I særlig Grad er det bleven vor Tid givet at se dette, saa at man paa Aandslivets Omraader kan møde et Udtryk som ,,Naturens Lov i Aandens Verden". Og i Naturen har Videnskaben skuet ind i denne planlagte, lovbundne Orden som aldrig før, men desværre: den er bleven svimmel derved! Ellers maatte den paa Pavli Vis udbryde: O, Rigdoms Dyb paa Visdom og Magt! Hvo har forstaaet at planlægge saaledes? Hvo har mægtet at lovbinde disse vældige Kræfter?

Vi svarer i Herrens Menighed: *det har Gud Fader almægtige, Himlens og Jordens Skaber!*

Indhold.

